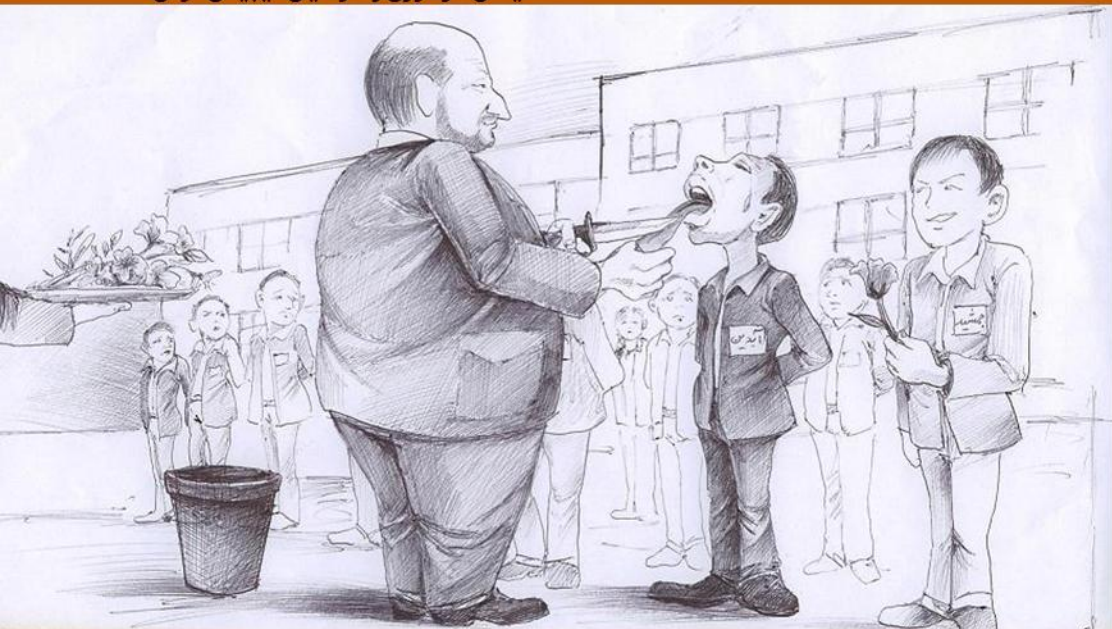

ایرانی

سیاسی، کولتورل و سوسیال دیجیتال درگی

- ◀ ۲۳ سبتمبر یا ۱ مهر گونو ایر اندا مدنی هولوکاست گونو آدلاندیر یلمالیدیر - سیمین صبری
- ◀ ایران-دا سون یوز ایلهده انتنیکلره قارشی سیاستلر - علی سلیمانی
- ◀ فارس مکتبلی آذربایجان اوشاقلارینین کابوسو - بابک آزاد
- ◀ آنادیلی و اینسان - دکتر حسین عیسی لی
- ◀ اولوسال دیل قاور امیندا آذربایجان تورکجه سینین گرچکلی - اندلار قاراداغلی
- ◀ آنادیلی، بیرلیک سیمگه سی - امیر مردانی
- ◀ دیل میلی کیملیگین تمل داشی و چردگی دیر - بابک بخت آور
- ◀ گونئی آذربایجان و آنادیلی (تورکجه) - اوغوز تورک
- ◀ بوتون دیل توپولوملاری بر ابر حاققا مالیکدیر لر - یونس شاملی

بیر مهر ایله باغلی مقاله توپلوسو

اپریلی

| Eylül 2017

| مهر ۱۳۹۶

| ائدیتور: داوود توران

ایرانی

سیاسی، کولتورل و سوسیال دیجیتال درگی

فهرست

- ۲ ▶ اندیٹورڈن - داوود توران
- ۳ ▶ ۲۳ سنتتیا پر یا ۱ منہر گونو ایراندا مدنی ہولوکاست گونو آدلاندیریلما لیدیر - سیمین مبرری
- ۵ ▶ ایران-دا سون یوز ایلده انتنیکلره قارشی سیاستلر - علی سلیمانی
- ۷ ▶ فارس مکتبیلری آذربایجان اوشاقلارینین کابوسو - بابک آزاد
- ۹ ▶ آنلادیلی و اینسان - دکتر حسین عیسی لی
- ۱۱ ▶ اولوسال دیل قاورامیندا آذربایجان تورکجه سینین گرچکلری - انلدار قاراداغلی
- ۱۳ ▶ آنلادیلی، بیرلیک سیمگه سی - امیر مردانی
- ۱۶ ▶ دیل میلی کیملیگین تمل داشی و چردگی دیر - بابک بخت آور
- ۱۸ ▶ گوننی آذربایجان و آنلادیلی (تورکجه) - اوغوز تورک
- ۲۱ ▶ بوتون دیل توپولملاری بر ابر حاققا مالیکدیرلر - یونس شاملی

◀ اندیتوردن

داوود توران

ياخلاشيق ۱۷ ايل قاباق ايلك درگى ايشينه باشلاديم. زنگان آزاد بيلم يوردوندا سوسيولوژى اوخوركىن ايلك ايلينده شهريار آدلى درگى چيخارميشديم. او درگى من توركييه يه گليكدن سونرا دا ياييمينا ايللرجه دوام آتدى. بوگون ايسه ديجيتال «ايره لى» درگسى نين ياييم هيجانىنى ياشاماقدايم. تكنولوژينين گليشمه سى ايله آرتيق كاغاذ و باسقى يا احتياج دويولمادان درگى ايشلرى داها فرقلى بويوتا داشينميشدير. بو درگى آراسيرا ميللى و اؤزل مناسيبتلرده و داها سونرالار اؤزل قونولاريله اينترنت دونياسيندا يايملاناچاقدير.

بو سايميز ايسه ۱ مئهر (ايران-دا اوخولارين باشلاميسى) ايله باغليدير.

سيمين خانيم صبرى ۱ مئهر گونونو مدنى هولوكاستا بنزه ده رك، بو گونده مدنى اعتراض يوللارنى يازميشدير. على بهى سليمانى اولايا تاريخى آچيدان باخاراق سوره جى آنلامايا چالشميشدير. بابك بهى آزاد-ين يازى ايسه مسئله يه داها چوخ حقوقى آچيدان اينجه لمك اولموشدور. دوكتور حسين خروشى آناديلينين دوشونجه و گورسا دونياميزدا اؤزونو نجه گؤستردىگىنى بيلمسل آراشديرمالارا داياناراق اله آلميشدير. ائلدار بهى قاراداغلى ايسه اولوسال ديل قاوراميندا آذربايجان توركجه سينين گرچكلرى يازيسيندا ديلمىز-ين بيلمىسل و فلسفى يؤنلرئنى آراشديرميشدير. بابك بهى بختاور-ين يازيسى ايسه ديل و كيمليك ايله ايلگيليدير. امير مردانى يازيسيندا آنادىلى نين بيرليگيميز اوچون اؤنمينى وورغولاميشدير. و سون اولاراق دا اوغوز بهى توركجه ميزى نجه قورومالييق يوللارنى اينجه لميشدير. سون مقاله ده

ايسه يونس بهى شاملى اولوسلار آراسى بيلديرگه لرده آنادىلى حاققى و ايران ياسالارينين بو قونودا قارشىلاشديرماسينى اله آلميشدير.

درگيميزده سياسى و فيكرى فرقليكلر گؤزتمكسيزين چاليشديق هر كسين فيكirlرينى بورادا يانسيداق. بلكه بو آذربايجان ميللى حركتى اوچون ده بيرليك آدينا بير باشلانقيچ اولار. بيزى بير يرده توتان گؤزل آذربايجانيميز و تورك ديلمىز واردير.

۲۳۰ سئنتیابر یا ۱ مئهر گونو ایراندا مدنی هولوکاست گونو آدلاندير مایدير!

سیمین صبری

هر بیر اینسان ان آرنندان اوچ دیل بیلملهدير

* آنا دیلی

* اورک دیلی

* اینگیلس دیلی

۱. جی دیل، آنا دیلیدیر. آنا دیلینده یازیب و اوخوماغی اویرنمک، هر بیر اینسانین تمل حاققیدیر.

۲. جی دیل، اورک دیلیدیر. اوره ییمیزین اویرنمک ایسته دیگی دیلدیر.

۳. اوچونجی دیل، اینگیلس دیلیدیر. اینگیلس دیلینی هر کس اویرنمهلیدیر.

بیر دیلین اولماسینی و هئچ بیر میلّت و یا کولتوره باغلی اولماسینین تاپیلماسینی اوماردیم. آنجاق ایندیلیک اینگیلس دیلی دونیادا گئیش سوییهده یاییلیب و بو اوزدن ایستر-ایستهمز بو دیلی اورتاق دیل کیمی اویرنمهلی بیک.

بیر مئهری گرک "مدنی هولوکوست" گونو آدلاندير اق، چونکو او گون فارس دیلی و مدنیتیندن باشقا دیلر بو اۆلکهده و اونونلا برابر فارس اولمایان مدنیتلر ایلکین اولاراق علیلشمهیه سونرا اۆلومه محکوم اولونولار.

بیرباشا و یا دولایی یوللا ایش بیرلیگی ائتمکدیر. فارس دیلینین بیر مئهر-دن فارس اولمایان ایلک مکتب یامدرسه یا تورکجه دئشک اوخولاری اوشاقلارینا زورلا تدریس ائدیلمهسی باشلا دیلماسی و آنا دیلیندن اونلاری محروم ائتمک بیرباشا ایران مدرسه لرینی اوشاقلارینا زورلا تدریس ائدیلمهسی باشلا دیلماسی و آنا دیلیندن اونلاری محروم ائتمک بیرباشا ایران مدرسه لرینی ۱۰۰ ایل-ه یاخیندیر کی، مدنی-کولتوی یانغین اوجاقلارینا چئویریب. اگر هیتلر طرفیندن اینسان یاندرما کوره لرینی ایجاد ائدیلمهسه، ایراندا دا مدنیتلرین یاندریلماسی تأسوف کی، فارس دیلینین آراجیلیغی ایله مدرسلرده حیاتا کئچیریلیر. بو مدرسه لرده یاخود مدنیت یانغین کوره لرینده گوناھسیز اوشاقلاریمیز آریا-فارسى اؤزونو به یه نمیش مدنیتین تام ایختیارینا تاپشیریرلار.

مدرسه لرده بیرباشا کولتورل عللیلیک جینایتی باش وئیریر. بیر مئهری گرک "مدنی هولوکوست" گونو آدلاندير اق، چونکو او گون فارس دیلی و مدنیتیندن باشقا دیلر بو اۆلکهده و اونونلا برابر فارس اولمایان مدنیتلر ایلکین اولاراق علیلشمهیه سونرا اۆلومه محکوم اولونولار. بو گون ۶۵٪ فارس اولمایان اوشاقلار زوراکلیلیق

(امین مالوف - نوروئچ ۲۰۰۶)

آنا دیلینده اییدییم آماق هر بیر اینسانین تمل حاققیدیر و بو حاقدان باشقالارینی محروم ائدن سیستملری مودافیه ائدن شخصلره اینسان آدی وئرلمه مهلیدیر. بو حاق وازکئچیلمز و اوزرینده بازارلیق اولونمازدير. بو حاقدا هر جور اینکار ائدیجی و جایدیریجی ایضاحات اینسانلیغا خیانت ائدنلره

تطبيق اولونور. ياد ديل و مدنيت، يانی فارس دىلى و كولتوروندىن باشقا بير ائىدىم يولو بوراخيلمايدىغى اوچون اونلار يا بو مدنى يانغىن اوجاقلارينا گيرمه ليديرلر يا دا اتولرینه گئرى قايدىب تحصيل حاقلاريندان واز كئچمه ليديرلر.

فارس "ضیالی" جمعیتین بو جینایت قارشىسیندا كى سسیزلىگى حتى بعضا غدارجاسينا اونو ساوونماسى، بير قروپ گویا دئموكراتىيا و اينسان حاقلارى طرفدارلارینين آلئیندا قارالکهدير.

هر بير موعلىم پئشه سینده چالیشان ایران وطنداشى، نه يازىق كى، اصلینده بير ديل و مدنيت جلالدینا چئوريليب و غئیرى-فارس اوشاقلارينا نئجه يؤز مينيليك معنوی خزینه و ديرلرینى اؤيرتمك يئرینه، تاماميله بو ديرلردن اونلارى قوپارب آلير و باشقا بير ديل و مدنيت داها دوغروسو كيمليك ايله يانی فارس ديل و مدنيتینه دئیشير. مکتبلر و مدرسه لر اصلینده ایراندا ياشابان و فارس اولمايان خاقلارین مدنى ميراثینين سالاقخاناسى، يا دا يوخ ائدیجى اوجاقلاریديرلار. اونلار آنجاق قارىك كيمى بير ديله و بير مدنيت، فارس دىلى و مدنيتینه خادىملر تربيه ائديب، حتى فارس اولمايان ميلترلرین اؤزوندىن بلله اؤز مدنيتى و ديلينه قارشى عسکر آسىميله قاتيللر ايستحصال ائتمكده ديرلر. حال حاضیردا بو قيسىمدان آز آسىميله فیلسوف ضیالی حتما دئولت خادىمى و اونیورسیتئت پروفیسورو كى تورك ديلینين علئیهینه گونده بير تحقير ائدیجى و آشاغى لایىجى يازيلار بوراخیر آز دئیلدير.

ایران بو مدنيت يانغىن اوجاقلارى سایه سینده ۶۰ ميليون ساوادمسىز ايله دونيانين ان بؤيوك ساوادمسىزلار اؤلكه سيدير. بونون اوچون ب م ت-یه گؤره ساوادلک نؤبه ده آنا ديلینده اوخويوب-اؤرنمك دئمکدير سونرا ساوادللى اولماغين باشقا گئرکجه لرى ده واردير. اما ايلک واجيب گرکلى اولان شرط آنا ديلينى بيلمکدير.

دئمه لى، بو اؤلكه ده ۱۰۰ ايله ياخيندير، فارس اولمايان ميلترلرین: تورک، کورد، بلوچ، عربلر و

... مين ايللىك كولتور آغاچلارى قورودولماقدادير و حتما بو فارس اولمايان ميلترلرین اؤزوندىن يارانان بالتا ساپلارى ايله مينلرايلىك كولتور آغاچلارى كسيلمكدهير.

بو جينايته درحال سون وئريلمه لى. بوتون فارس اولمايان ميلتلر بو معنوی-مدنى سوبقيرىما قارشى بئين الخالق تشكىلاتلار اعتيراض و قيناما ديلكجه لرینى گؤندرمه ليديرلر!

آذربايجان ميللى دئموكراتيك حركتى نين هر بير فعال عوضو ۲۳ سئنتيابر يا بير مئهر موناسييتيله اؤز توتومونو بيلديريب، ان ياخشيسى كوتلوى شكيله ايمضا توپلاييب دونيادا يئتكيلى اينسان حاقلارى اورقانلارينا گؤندرمه سى ان نورمال و دوزگون حركتدير.

◀ ایران-دا سون یوز ایلده اټنیکلره قارشى سیاستلر

علی سلیمانی

اوروپا اؤز سیاسى مقصدلرینه چاتسینلار . اوروپا دۆلتلری بیلیردیلر نه قدر تورک سولاله لرینین اینده سیاسى قدرت وارسا استعمارى سیاستلرینی ایران دایره سینده یوروده یلمه یه جکلر. قاجار شاهلارین چاتیشمایان جهتلری بوتون دنیادا واراولان شاهلار کیمی اولوب اما مرقى دوشونجه لى شاهلار و شخصیتلری ده آز اولماییدیر. هم پهلوی حاکمیتی و هم اسلام جمهوریتی قاجار شاهلارینی تورک اولدوقلاری اوچون لیاقتسیز و تدبیرسیز گورستره یه چالیشیب و چالیشیلار، ناصرالدین شاه-ین غرب سفرلری و اونون تکنولوژیسینی ایران-ا گبیرمه گه چالیشماسی و عباس میرزا و حتی احمد شاه کیمی شخصیت لری دانماغین آرخاسیندا ساده جه سیاسى مقصدن باشقا نه اولابیلر؟

بئله بیر تاریخی یازیب یاراتماقدان هدف، تورکلرین کئچمیشینی دانیب و اونا کؤلگه سالماق و فارس راسیسمینه ایران-ین سیاسى دایره سینده کؤک یاراتماقدیر تا انگلیس و اوروپا اؤز سیاسى مقصدلرینه چاتسینلار

ایران چوخ میللتی اولکه اولاراق سون یوز ایلده بو میللت لر مختلف باسقى و تضعیقلر معروض قالیب و قالیر. بو تضعیقلر تورک سالاله سى اولان قاجار احمد شاه دؤوروندن باشلانیب، رضاشاه قدرت چاتیپ و قازاقلارا باشچی تعیین اولوندو. ایرن-دا، میللى اټنیکلره باسقیلاردا باشلاندی. بو سیاستین آرخاسیندا وثوق الدوله و سید ضیالددین انگلیس دولتیین عامللری دوروب و داینامیشدیلار. اورپا شرقناسلاردا بئله باسقیجی بیر سیاستین تئوریسینی ده باشلادیلار.

اوروپالى شرق شوناسلاری ایران جغرافیاسینین قورولماسیندا بیرنجی رولو اولدوقلاری اوچون تورک دۆلى قاجالاری و تورکلرین یئرینه یئنی بیر قوندارما تاریخ یازماغا باشلادیلار . آریائی آدیلا بیر سوی دوزلدیب و بونا عاید تاریخسل

کؤک دوزلدمگه باشلادیلار. حتی پاسارگاد و تخت جمشید کیمی یالانچی تاریخی یئرلر قوروب و یارادیلار . و بئله قوندارما اساس لارل ادرسلک کیتابلارینین یاییمینا باشلادیلار. بو سون یوزایلدن آریائی آدیندا بیر میللت اولدوغونو باشقا بیر تاریخی سند تاپابیلمز سینیز . بئله بیر تاریخی یازیب یاراتماقدان هدف، تورکلرین کئچمیشینی دانیب و اونا کؤلگه سالماق و فارس راسیسمینه ایران-ین سیاسى دایره سینده کؤک یاراتماقدیر تا انگلیس و

اسلام جمهوریتینده

۱۳۵۷ اینجی ایل اسلام انقلابیندان سونرا آذربایجان خالقى نین دؤزد بؤیوک انقلابی حرکاتی ایرانین سیاسى دایره سینه باشچلیق اټمیشدیر (۱) - مشروطه انقلابی ۲ - شیخ محمد خیابان ی ۳ - میللى حوکومت آذربایجاندا ۴ - ۲۹ بهمن حرکتی)، آذربایجان خالقى بئله دوشونوردو؛ میللى و مدنى حاقلارینی الده ائدیپ و پهلوی دؤورونده

قالدیغی تضیق لردن جان قوتارجاق و بو اموڭلا ۱۳۵۶ اینجی ایل ۲۹ بهمن حرکتی ایله محمدرضا رژیمینه قارشی عصیان قالدیردی و بو عصیان ایران اسلام انقلابینی قورولماسیندا اؤنملی بیر رول اوینادی. تاسوفله آذربایجان پهلوی حاکمیتین میلی و مدنی و حتی تاریخی و اقتصادی تضیق لریندن یاخا قوتارا بیلمه دی و تام ترسینه نیچه قات اوندان آرتیق او تضیقلر دوام ائتدی. پهلوی حاکمیتینده ایکینجی صنعتی شهر ساییلان تبریز ۱۳۷۹ اینجی ایلین سازمان برنامه و بودجه نین بولتینه اساسا ۲۳ صنعتی شهر اولوب و آذربایجان-ین شهرلری برباد گونه دوشوب و یوخسولوق و ایشسیزلیک باش آلیب گئدیر، کندلر بوش آلیب و یانلیش یؤنه دیم یا دا بیلرکدن اورمو گؤلون دوزلاغا چئوریلدیر. ۴۰ میلیون یاخین بیر توپلوما هئج سیاسی یوخ حتی بیر مدنی توپلوم یاراتماغا ایذین وئرلمیر و اونون کولتورونه قارشی آسیمیله سیاستی سرعتله ایره لی آپاریلیر. حاکمیتین مختلف قوللاری هم اصولگرالر و هم اصلاحاتچیلار بیر بیرینه قارشی اولسالاردا ایراندا اتیک قروپلارینا بیر سیاست ایره لی آپاریلار و اودا ایران-دا بوتون ایران جمعیتین کؤکو فارسلاردان منشا آلیر و سادجه بونلارین دیل لری عرب بلوچ و تورک.... اولوبدور دوشونجه سیدیر .

عزیز سویداشلار بلله لیکله ییز بوگون بو سیاستلرین قارشیندا نه ائتمه لیک؟ سیزجه مدنیتیمیزین و وارلیغیمیزین سمبلو اولان آنادیلیمیزین کولتوروموزون و حتی معدنلریمیزین و اقتصادی منبع لریمیزین آزادان گئتمه سینی گؤروب سسیز قالمالییق؟ بو گون بو تورپاغیمیزا بورجوموز نه دیر؟ بورجوموز آنا وطنه بودور؛ اونو بوگون بو تضیق لردن قورتارماق .

◀ فارس مکتبیری آذربایجان اوشاقلارینین کابوسو

بابک آزاد

اونلارین فیکرینه گۆره فیکیر آزادلیغی چوخ اهمیتلی رول اویناییر. فیکیر آزادلیغیندا مقصد او دئییل کی، بیر فردین فیکیرلشمگینه قاداغا قویاسان. بو ایش هنج مومکون ده دئییل. بلکه اصل مقصد بودور کی، فرددن بو ایمکان آلینا و نتیجه ده بئینیه دوز فورمادا تعلیم وئره بیلیمیه. چونکو اینسانین بئینی اکین یئری کیمیدیر. شومالانیب موبوتلشمیش اکین یئرینده نه اکسن اونون محصولون دررسن و اینسانین بئینی ده یاشادیغی مودتده آلدیغی تعلیم و اینفورماسییا اساسیندا فورمالاشیر. ساوادسیز بیر اینسان یازیلی منبعلردن اینفورماسییا آلا بیلیمیر، اوندان فایدالانمیر و علاقه واسیطه لرین، یعنی اینترننتی، فاکسی، تئلفونو و ... یوخودور اونون بئینیه لازیم اولان قدر اینفورماسییا چاتمیر. بو سببدن ده دوزگون فورمادا، یعنی موعاصیر دؤورده گئدن پروسسلردن کناردا قالیر، تربیه اولونمور و قیسا شکیلده دئسک، دئمک اولار فیکیر آزادلیغیندان محروم اولور. فیکیر آزادلیغیندان محروم اولان بیر فرد، سؤز و عمل آزادلیغیندان دا دوزگون فورمادا ایستیفاده ائتمه یه مووفق اولمایاجاق. آزاد شراییطده اؤز سؤز و عمل آزادلیغیندان اؤز فردی و میللی منفعلرینه قارشى ایستیفاده ائده بیلر.

بو گون آفریقادا، آسییادا و لاتین آمریکاسیندا ائله اولکهلر وار، اورادا بعضی فردلر اؤز سس حاقینی ۵ و یا ۱۰ دوللارا ساتماغا حاضیردی. ایرانین فئودال دوشونجه لی سیاسی سیستمینده، خصوصن

یئنه مئهر آیی گلدی و مئهرین بیرینده ایران-دا مکتبلر آچیلیر. اما بو آچیلش هر کسه سئوینج گتیرمیر!

مئهر آیینین بیرینده خصوصن، بیرنجی دفعه مکتبه گئدن آذربایجانلی-تورک اوشاقلار اوچون بو گئدیش فاجیعه ساییلیر. چونکو ۷ یاشینا قدر کوجه - بازاردا تای - توشلاری، ائوده دوغمالاری ایله اؤز دوغما آنا دیلینده، یعنی تورک دیلینده دانیشان اوشاقلار قفیلدن میللی دونیاسیندان قوپوب یاد عالمه دوشورلر. مکتبه بعضی واخت آعاج گوجونه و جریمه قورخوسو ایله بیر اجنبی دیلده دانیشماغا مجبور اولورلار. اوشاقلارا سئچیم حاققی وئرلیمیر و اؤز ایستکلرینین عکسی اولاراق زوراکلیقلا فارس دیلینده تحصیله مجبور اولورلار. بو دا اؤز یئرینده مکتبه مئبیلسیزلیک و مکتبدن قاچماغا، یاربمچیق تحصیله سبب اولور. طبیعی کی، بونون دانتیجه سینده گونئی آذربایجان-دا ساوادسیزلارین و آز ساوادلیلارین سایسییسی آرتماقدادیر. هر وطنپرور آذربایجانلی بو سوالا جاواب وئرمه لیدى: "اگر بو وضعیت اوزون مودت داوام ائدرسه، نتیجه نه اولاییلر؟" منیم بو سوالا جاوابیم بئله دیر: میللی فاجیعه دن باشقا بیر شئی اولاییلمز.

بعضی سوسیولوق عالیملر آزادلیغی ۳ یئره بؤلورلر:

۱. فیکیر آزادلیغی

۲. سؤز آزادلیغی

۳. عمل آزادلیغی

کندلرده بیر فئودال یا بیر روحانی بیر قوناقلیق وئریب، اورایا گلنلری سس وئرمه منطقه سینه آپاریب، اؤز ایسته‌دیگی آداما اولنلرین سس وئرمه سینه راضی سالیب.

ایرانین دؤولت مأمورلاری، خصوصن قوزئی آذربایجان-دا ایدعا ائدیملر کی، ایران-دا یاشایان آذربایجان تورکلری اؤز اینسانی و مدنی حقوقلاریندان فایدا لانیلار. بورادا لازیمدیر قئید ائدیم کی، ایرانین فارس رژیمنی باشقا توتالیتار رژیملر کیمی دئیگی سؤزله یوخ، اتدیگی عملله تانیمالیق. چونکو ایران-ین فارس رژیمی دؤولتین انیاساسیندا و قول چکدیگی بین الخالق سندلرده ایران-دا یاشایان غئیری فارس میلترلر آنا دیلینده تحصیل حاقی وئرمه‌لیدیر.

ایرانین انیاساسینین ۱۵ - جی ماده‌سی بئله دیر: "ایران خالقینین موشته‌رک دیلی و خطی فارس دیلیدیر، سندلر، یازیشمالار، رسمی متینلر و تحصیل اوچون درس کیتابلاری فارس دیلینده و خطینده اولمالیدیر. اما محल्ली و قومی دیلر ده

فارس دیلینین کناریندا مطبوعاتدا، اینفورماسییا واسیطه‌لرینده ایشله‌دیلمه‌سی و مکتبلرده تدریسی آزاد اولاجاق."

ایرانین انیاساسینین ۱۹ - جو ماده‌سی بوندان عیبارتدیر: "ایران خالق هر قوم و قبیله‌دن اولسالار دا، برابر حقوقلر دورلار. دریسینین رنگی، ایرقی، دیلی و س. هئج کیمه اوستونلوک گئیرمیر."

آیرجاق قئید ائتمه‌لییم، ایران-ین حاکیمیتی چوخلو بین الخالق سندلرله قول چکمکله، ایراندا یاشایان غئیری فارس میلترلرین و آزلیقلارین حقوقونا رعایت ائده جه گینه و آیری - سئچکیلیه معروض قویما یا چاغینا سؤز وئریدیر. ایرانین قول چکدیگی بین الخالق سندلر آشاغیدا کیلار دانعبارتدیر:

۱. ۱۹۴۵ - جی ایلده تصدیق‌لنمیش بیرلشمیش میلترلرین قرارلاری.

۲. ۱۹۷۵ - جی ایلده اینسانین مدنی، سیاسی، ایقتیصادی، ایجتیماعی حقوقونا نظارت ائدن بین الخالق موکاويله.

۳. ۱۹۵۵ - جی ایلده تصدیق اولونان بین الخالق موکاويله؛ گئئوسیده قاداغا قویوب و گئئوسیده ندن اولوناری جزالاندرماق ایسته‌میر.

۴. ۱۹۶۸ - جی ایلده تصدیق اولونان بین الخالق موکاويله ایرقا گؤره آیری - سئچکیلیه معروض قویما یا قاداغا قویور.

۵. ۱۹۹۳ - جو ایلده تصدیق اولونموش اوشاق حقوقو ایله علاقه دار بین الخالق موکاويله.

۶. ۱۹۶۷ - جی ایلده ۱۱۱ نؤمره‌لی موکاويله بین الخالق ایش تشکیلاتی طرفیندن تصدیق اولونوب.

۷. ۱۹۶۷ - جی ایلده یونئسکو - نون تصدیق

ائدیگی قرار تحصیلده آیری - سئچکیلیگین اولماماسینا قول چکهرک قبول ائدیپ.

بونلاردا دا علاوه، ایران فارس رژیمی بین الخالق اینسان حاقلارینین بیاننامه‌سینه موئبت سس وئریب.

نتیجه اولاراق بئله دئمک

"ایران خالقینین موشته‌رک دیلی و خطی فارس دیلیدیر، سندلر، یازیشمالار، رسمی متینلر و تحصیل اوچون درس کیتابلاری فارس دیلینده و خطینده اولمالیدیر. اما محल्ली و قومی دیلر ده فارس دیلینین کناریندا مطبوعاتدا، اینفورماسییا واسیطه‌لرینده ایشله‌دیلمه‌سی و مکتبلرده تدریسی آزاد اولاجاق"

اولار، سؤزده قانونی باخیمدان ایراندا ایرقچیلیغا و آیری-سئچکیلیه ایزین وئریمیر، اما ایران کیمی توتالیتار اولکهنی سؤزده ایدعا ایله یوخ، اتدیگی عملرله تانیمالی ییق. چوخ تأسوفله، ایران حؤکومتی فارس ایرقچیلیغی اساسیندا یارانان بیر حؤکومتدیر.

دکتر حسین عیسی لی

آختارار و بوندان دولایی او چیزگی لرین اوتلارین رنگی کنارداکی لره گۆره قارایا چالان توت پاشیل رنگینده اولاردی و بو دندله ده قارالیق آدلایمیش. بیرده مئه لی هاوالاردا چوخ قلیظ بیر مئه ییالاغی باساردی. ییز گیزلنن قوچ و داوارلاری توپلارکن اون متره بئله قایاغمیزی گۆره مزدیک.

بو دندله "اغزی اوسته و یا اوزو اوسته" یئر یاتاردیق و دومانین آلتیندان باخاراق حرکت ائدن انسانی ویا حیوانی گۆرمه ایمکانیمز اولاردی. بو اورنک لری آختاراماین سببی بو کی بو یوخاری دا کی حیکایه لری ایندی یازدیغیمدا و آنا دیل و یا بیرنجی دیلده آختاردیغیمدا سۆزه ل آنلامین یانی سرا هر زامان بئینیمده گۆرسل آنلامدا او قارالیق لارین شکلی و اوزو اوسته باتمانین شکیلرده بیر تابلو کیمی جانلانیردی. یعنی حیکایه بیر بیرینی دستکله ین ایکی بۆلومدن اولوشور. بیر یسی حیکایه نین اۆزو و او بیر زامان یولجولوغا چیخیب او منظره لرین ذهینده جانلنماسی. اما زامان ایچرسینده آنالایم بو حیکایه لری فرقلی دبلرده او جمله دن اینگیلیزجه و فارسجا دا آنالادیغیمدا حیکایه نین گۆرسل طرفی بئینیمده اولوشمور. بونلاری آیری آورنک لر ایله ده قیاس لایم اوسته اوسته هامیسی عئینی نتیجه یه چاتیردی. بیر وارسایم اولاراق بئله دوشونمک دیم؛ "قارالیق" و "اوزو اوسته یاتماق" کلمه لری سۆزل آنلامینین یانی سرا اوشاقلیق زامانیندا اولوشان بیر گۆرسل و یا فیزیک سل فورم دا ایچرمکده دیر

بیلیندیگی کیمی دیل اینسان وتوپلوم باغلارینی گلشدرن و اونون ایلرلمه سینی ساخالارلق فرقلی آشاملارا داشیان عنصرلرین باشیندا گلیمده دیر. بو باغلارین یانی سرا، هر دیل دانیشلماقدا اولان توپلوما عایید اۆزل کولتورو، تاریخسل تجربه لری و دیگر توپلومسال دیرلری کلمه لردن اولوشان گۆرسل تابلو لارا چئویره رک گونوموزه آختارماقدادیر. بو باغلامدا دوشوندوگوموزده، آنا دیلین اۆنمی و یئری ندیر؟ حقیقتا آنا دیلی دئدییمیزده، دیل، بئین و اورک (حسبی آنلامدا) آراسیندا بیر باغدان صحبت ائتمک مومکون مو؟ کلمه لر معنا لارینین یانی سرا باشقا آناملاردا چاغریشدیرماقدادیر یوخسا ساده جه یالین معنادان عبارتدیر؟ بو یازیدا قیساجا بو سؤاللارا جواب آختارمایاچالیشاجاییق.

اؤنجه اۆز تجربه لریمدن یولا چیخاراق بیر مثال اوزرینده دوراجاغیم. من اوشاق ایکن، بیزیم ساوالان اتک لرینده یئر آلان "ساری بولاغ" آدیندا بیر ییالاغیمیز وار ایدی. بیز هر ایل یایلاری بورایا گئتردیک. بورادا یاغیشلی دومانلی هاوالاردان سو نرا داغ یاماچلاریندا ایری خط لر شکلیده اولان و "قارالیق" آدلاندیردیغیمیز یئرلردن گۆبه لک توپلاردیق و گۆبه لک لر سانکی ایلمیش کیمی سیرایا دوزولو شکیلده بو خط لر اوزرینده چیخاردی. سونرالار اؤیرندیم کی قارالیق اصلینده ایلدیریم ووران ویا دوشن یئرلردی کی ایلدیریم دوشرکن بول مقداردا آذوت یئر

دیر کی آنا دیلده آختاردیغیندا بئیین کلمه و اونون اطرافیندا اونون ایله باغلاندیلی دیگر عنصرلری بیر بوتون اولاراق دیرلندیریر و او دا باشقا بویوتلار قازاندیریر. اما بو فرقلی دیلدرده آختارلدیغیندا سوزقونوسو کلمه لر ترجمه شکلینده آختارلدیغیندا بئیین او گورسل طرف چاغریشدیرمایا بیله ر.

بو یوخاری دا آنالیقاریم اوزون زامان بئیینمی قورجالامایا دوام ائتدی. بو ندن ایله بو حاقدا جدی آراشدیرمالارایونلدیم. ایلگینج اولان بو کی یاییلان آراشدیرمالار بونو دستکلر نیته لیکده دیر.

ایتالیانین میلان بیلم یوردوندا، انگلیزجه یی چوخ آخیجی بیر شکیلده و حتی آنا دیلی سوبه سینده بیلمکده اولان و بیر لشمیش میللتلره چالیشان ۱۵ ایتالیان ترجمان اوزرینده بیر آراشدیرما گرچکلشدیر. بو آراشدیرمادا سوز قونوسو اینسانلار اینگلیزجه، ایتالیانجا و آلمانجا سمبوللار و کلمه لر سورولموش و اولار گوردوکلرینده دوگمه یه باسما لاری ایستیمیشدیر و هر کلمه دن سونرا بئینده اولوشان فعالیت لر بولگه، فعالیت یوغونلوغو ویا دالغا حجمی و زامان اعتبار ایله اله آلیناراق الکترونس فالوگراف (بئیین فرقلی بولگه لرینده الکتریک پتانسیلینی اولچن بیر وسیله electroencephalograph) دستگاهی ایله بو دیرلر اولچولوموشدور. آراشدیرما سونوجونا گوره ایتالیان ترجمانلار اوژر آنادیلینده کلمه لر سورولدوغوندا ۱۷۰ میلی ثانیه دن سونرا بئیین لرینین سول بولگه سینده فعالیت و دالغا حجمینین آرتدیغی گوزلنمیشدیر.۱ حال بو کی بو ده یر سیرا سی ایله اینگلیزجه ده ۲۶۰ - ۳۲۰ و آلمانجادا ۳۸۰ - ۳۲۰ آراسیندا قالمیشدیر.

آراشدیرمایا سوردون پروفیسور پرووریو (Proverbio) یا گوره آنا دیلینی اویره ندیگیمیزده سسلری، گورسل و حبسی بیلگیلری ده بئیین ده ذخیره اولماقدادیر و بونلار جیدی آنلامدا بئینده دیگر باغلانتیلاری دا تتیکلمه کده دیر و بودا الکتریک فعالیتین چوخالماسینی اوژر برابرینده گتیرمه سینی ایلری سورور و «آنا دیلی بیزیم دوشوندوگوموز، دویغولاندیغیمز و رؤیالاریمیزین دیلی دیر.» دئیر.۲

آیری بیر آراشدیرما، ۱۲ آیلقلاریندا چین لی عائیله لر دن ائولادلیق اولاراق آلیب و کانادا دا یاشاشین فرانسیز عائیله لره وئرلن اوشاق لار اوزرینده یاپلمیشدیر. بو آراشدیرما ۹ و ۱۷ یاش آراسی ۴۹ قیز اوشاقی اوزه رینده گرچکلشمیش و اوشالیقار آنا دیلی چینجه اولوب و فرانسیز جا دا بیلن (ایکی دیلی لر)، یالنیز فرانسیز جاییلن (تک دیلی لر) و چین جه بیلمه یین و ائولاد لیق اولاراق آلینن اوشاقلار اولماق اوزه وچ قرویا بولونوب و چین دیلینه چوخ بنزریک داشیان بالانجی کلمه لر (pseudoword) سسلندیریلیمش و بو کلمه لر قولاقلاری ایسته نیلمیشدیر. بئیین فعالیت لرینی ایزلمک آماجی ایله سسلر دینلرکن بئیندن IMR چکلیمیشدیر. چکیلن سونوج لارا گوره ائولادلیق اولاراق آلینن اوشاقلارین بئیین لری چین دیلینده هیچ بیر شئی بیلمه لرینه باخمیارق آنا دیلی چین جه اولان اوشاقلار ایله عینی فعالیت چیزگی لرینی گوستدرمیشدیر.۳ بو دا آنا دیلینن نه قدر قالیجی بیر ایز بوراخیغینی اورتایا قویماقدادیر.

سونوج

آنلاشیلدیغی کیمی بیرینجی و یا آنا دیلینن انسان اوزه رینده اولان تاثیرری دوشونولدوگوندن داها چوخ اونمه صاحب دیر و یاییلان آراشدیرمالار دا بونو گوسترمکده دیر. آنا دیل انسان و توپلوم ایلیشکیلرینی گلشیدیرمه نین یانی سرا بیر چوخ کولتوره ل معنلار ی دا اوژر ایچیده باریندیراراق دویغوسال، دوشونجه و سئزگی سل آنلامدا فرد و دیل آراسیندا درین بیر باغ موجود اولوب و آنا دیلی توپلوم بیرئی لرینن کیمیکلرینین فورمالاشماسیندا اؤنملی رؤل اویناماقدادیر.

1 - Proverbio, Alice Mado, et al. "Inferring native language from early bio-Electrical activity." Biological Psychology, vol. 80, no. 1, 2009, pp. 52-63. doi: 10.1016/j.biopsycho.2008.02.006. www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301051108000598. Accessed 11 Sept. 2017.

2 - David, Ariel. "Mind reading may reveal mother tongue." NBCNews.com, NBCUniversal News Group, 25 May 2008. www.nbcnews.com/id/24819952/ns/technology_and_science-tv/mind-reading-may-reveal-mother-tongue/#.WbbHrJ96Um. Accessed 11 Sept. 2017.

3 - Young, Holly. "Lost first languages leave permanent mark on the brain, new study reveals." The Guardian, Guardian News and Media, 20 Nov. 2014. www.theguardian.com/education/2014/nov/20/lost-first-languages-leave-permanent-mark-on-the-brain-new-study-reveals. Accessed 11 Sept. 2017.

◀ اولوسال ديل قاورا ميندا آذربايجان تور كجه سينين گر چكلري!

✍ ائلدار قاراداغلي

سوخماق اولار. سؤز سوز كي، بئله يوخسوللوغا سوروكلنميش اولان توپلومون دؤولتچيلىك ايراده سى ده آرادن قالخار. چونكى، بير ميللى دؤولتين باشليجا اؤزليگى اولوسال ديليله اؤلچولور. ديل بير دؤولتين اؤزگور، باغيمسيز اولماسى اوچون واز كنجيريلمز فاكثوردور. بير دؤولتين وار اولماسى اوچون انكونوميك گوج، اولماسا اولمازلاردان بيريدير. دؤولت، ديل، انكونومى بير ميلت اوچون سياست، كيملك و ياشام حاققى دئمكدير. بو اوچونون بير ارادا توتولماسيىلا ميللى ديرهنيش اولوسال دايانيشمايادؤنوشر.

هر ديلين ياپيسى چئوره سيندن قازانان جانلى ايليشكيلرله فورمالاشير. ديلين گليشمه سييله ميلتين گليشمه سى ياناشيدير.

ديل، دورمادان گليشديگى اوچون

جانلى اولماق زوروندادير. ديل تمه لينين سارسيلماماسى اوچون او ديلين كولتور، فلسفه، تاريخ، حوقوق، صنعت، ميكرو ايلتيشيم، ايدمان و بوتون ياشام آلانلارنى قاپسايان دالارى اکتبو، انترتيك و بوتؤو اولمايدير.

يوخاريدا اله آينان فاكثورلارا داياناراق، آذربايجان توركجه سينين بوگونكو دورومويلا باغلى قيسا اينجلمه نى گؤزدن كئچيريرم.

قوزى آذربايجان اوزون زامان سوؤت سيستمينين دؤولت ديلينين ائتگيسى آلتيندا قالميشدير. روس

قوشقوسوز، 'ديل' بوتون توپلومسال ياشام تاريخينين دارتيشيلماز تمىل قونوسو اولموشدور. ديل، اينسانين الده ائتديگى توم بيليم آلانلارينين شاه دامارى، اؤزولداشى، ائتئوسيسستئم ديناميكاسيدير.

اينسانين ايلك آختاريشيندان سون تاپيتتى سينادك ديل ديناميكاسى دورمادان ايره ليله ميش، يوكسلميش و اينسان توپلومونون يئنى-يئنى بويودلارال تاپماسيندا رول اويناميشدير. ديل فلسفه سى، بوتون بيليم دالالارينين گليشمه سينين آنا

آراجى كيمى ده بيلينمكددير. توپولوملارين دوشونور، اؤزگور، باغيمسيز، چاغداش و اؤنجول اولماسيندا اولوسال ديلين باش رولو اولموشدور. باشقا آنلاميىلا بير توپلومون آناديلينين ايره ليله مه اؤلچومو، او توپلومون هانسى قوشوللاردا ياشام سورمه سينى بليرلهمكددير.

سؤمورگچى اوزمانلارا گؤره، بير توپلومون باغيمسيز ياشام حاقينى اليندن آلماق اوچون ييكى اؤزنىل و نسنل باسقى عاميلى يئترليدير. ديل و دؤولت بير ميلتين باشليجا اؤزنىلى و نسنه لى اولاراق گوجسوز دوشرسه ميللى فاجيعه يه، گوجلر اولارسا ميللى يوكسه ليشه يول آچار. بير ميلتين ديلينى اليندن آلماقلا اونون ياشام فلسفه سينى، تاريخ حافظه سينى، ميللى گلنگينى، بيليم، صنعت، يازبنينى و بير سؤزله اؤزونو تانيتما اؤزليگى نينى درين سارسينيتتيا

**بير ميلتين ديلينى اليندن آلماقلا
اونون ياشام فلسفه سينى،
تاريخ حافظه سينى، ميللى
گلنگينى، بيليم، صنعت، يازبنينى
و بير سؤزله اؤزونو تانيتما
اؤزليگى نينى درين سارسينيتتيا
سوخماق اولار.**

دېلىنېن تورک مېلتىنېن دوشونجه سېستېمىدە ياراتىغى يارا بېر باشا آذربايجان تورکجه سىنە دە ائنگى بوراخمىشىدىر. روس دېلىنېن كئچمىش م د ب مكايندا اولان دۋولت ھىگومونلوغو، بوتون باشقا دېللىر كىمى آذربايجان تورکجه سىنى دە باسقيدا ساخالامىشىدىر. ھىمىن باسقى يا گۈر، آذربايجان تورکجه سىنېن دوغال ايرەلەمە يوللارى قايناركن روسجانين اوڭتېكىو گوجو قارشىسىندا يىترسىز قاليمىشىدىر. بو اوزدن، روسجا سۆزجوكلرين دېلىمىزە يايىلماسىيلا آذربايجان تورکجه سىنېن سۆزدە، دوزندە، گرامردە اولان باغىملىغى ايرەلى گلمىشىدىر. سۆزسوزكى، بو باسقى يالنىز روسجادان دئىيل، اوندىن اۋنجهكى زامانلاردا عربجه و فارسجادان دا گلمىشىدىر. دىل، گوندەلىك اورە تىلن اوڭكتىرلە ياناشى سۆز آلتىنى گلىشىدىرمكلە حۈكۈملۈدور. بو گرچك قىسىر قالارسا، چارەسىزجە باشقا دېللىردن سۆز آيناجاقدىر!

آنچاق، بوتون بو سىخىتى

لارا باخمىارق قوزنى آذربايجاندا روسجا يلا ياناشى تورکجه نىن دە ائىتتىم دىلى اولماسى، اولوسال بللە گىمىزىن سىستىملى اولاراق دىرى قالاماسىندا، مېلتىمىزىن مىللى بېلىنجىن ياشامسال اولماسىندا بۈيۈك يايى اولموشدور.

گونى آذربايجانا گلىنجه، تابلو چوخ قارائلىقدىر. تورکجه مىزىن ۱۰۰ اىللىك ياساق سورە جى سورمکە دىر. گونىدە اورە تىلن گوندەلىك سۆزلۈكلرين بوتونو فارسجادان توپلوما آشيلانير. توپلومون دىلى ھر گون فارسجانين داغىدىجى باسقىسى آلتىندا ازىلىب داغىلىر. اىچرىدە، آنا سۆز اورە تىمى ان اوفاق آلا نلە، صاحىب دئىيل. تورکجه مىز، جانلى وارلىق اولاراق، اىچدن چوروتولمە تهلۈکە سىلە اوز-اوزە دىر. گونىدە، تورک دېلىنېن فارسچى دۋولت سىستېمىنە تسلىم اولماسىنن ايزلرى پان فارسچى اورقانلار طرفىندن آچىق-ايدىن گۈزۈشور. گونى توپلومو، توم ياشامسال و ياشام سىلە

فارسچى دۋولت سىستېمىنن سىياسى، ائكونومى و ايدئولوژىك سالدېرسييلا قارشى-قارشىيا دايانماقداير. اىستر بىلىمسىل اولاراق بېلىنجىلى دېرە نىش، اىسترسە کوتلە سل اولاراق بېلىنج آلتى ھىجانلا ايران فارسچى دۋولت اىلە، آذربايجان تورکلوگو آراسىندا كسىنتى سىز باغلام قىرىلماسى باش تۇتماقداير. فارسچى رېژىمىن دۋولت بېچىمىدە، فارس دىلى شاه دامار رولو اويناماقداير. آذربايجان تورکلوگو اوچون ايسە، تورک دىلى اولوم-دېرىم فاکتورودور.

تورکجه، فارسجا ايكى دومينات مېلتىن دىلى اولاراق آرتىق ائتنىك دىل كىملىك بېچىمىدە دئىيل، دۋولتى اولان و دۋولتى ضبط اولان ايكى مېلتىن مىللى-سىياسى ساواشى كىمى الە آينماقداير. ايران آدلانان دۋولت ھىگومونلوغو چمېرىندە دېرە نىن آذربايجان تورک مېلتىن دىل اۋزگورلوگو فارسچى رېژىمە گۈرە، ايران قوندارمالىغىنن امنىتى

دىل، گوندەلىك اورە تىلن اوڭكتىرلە ياناشى سۆز آلتىنى گلىشىدىرمكلە حۈكۈملۈدور. بو گرچك قىسىر قالارسا، چارەسىزجە باشقا دېللىردن سۆز آيناجاقدىر!

سورونودور. بو اوزدن، اۈلکەنن ائتنىك آرتىلغىنى اولوشدوران موطلقچى رېژىمىن تورک دېلىنى ائىتتىم دىلى كىمى قبول ائتمەسى سادجە ايران يۈنلو خيالچى «آزىرجىلىك»، «ايران تورکچولوگو» و «فئدئرالچى» كسىم اوچون ايناندىرىجىدىر.

فارسچى رېژىمىن ياخلاشان ۱۰۰ اىللىك ايدارھچى تجروبه سى بونو عئىنلە گۈستىر كى، فارس دىلى ھىگومونلوغوندا تورک دىلى و مېلتىنە قارشى ياشام ياساغى سورەجكدىر.

ايدىن اولدوغو كىمى، يىر مېلتىن اولوسال دىلى اونون دۋولتچىلىك اردمىنن گۈستىرگەسىدىر. دىلن ياشاماسى اوچون، دۋولتىن سىياسال، ائكونومىك، بىلىمسىل داللارىنن ياشاماسى گرەكىر. گونى آذربايجان تورکلوگونون دىل دېرە نچى نىن قورتولوشو، سوپود يوللاردا دئىيل، سوموت گونى آذربايجان دۋولتچىلىك ساواشىنن سونوجويلادير!

◀ آنا دىلى، بىر ليك سىمگەسى

امير مردانى

آدۇخ سۆزچۈسۈ

سورۇنۇن نە قىدر جىددى اولدۇغۇنى بىلمە بىرلەر، خىرىسىز دىرلەر، اىستە بىمىزى چاتدىرارساق قوللۇق لارينا، كسىن بىزە ياردىم اندىر حاقىمىزى وئره جىكلر "دئيه نلرده آز دئىيل دىر آرامىزدا.

دئمهلى، ايران دؤولتچىلىرى ۳۹ ايل اؤنجه اؤز يازدىقا لارى آنا ياساىى "بىلمە يەرك" اونوتموش، يادلىنا گىتيرىسك هر يئر گولۇستان اولاجاقمىش! اؤزونو يوخويا وورانى اويادماق اولمورسا حاقىمىزى بىلە ركدن آلانىدا يالوارىر، خواهىشله دىزه گىتيرمك اولماز. بو رتئىم بىر چوخوموزدان

داها ياخچى بىلىر آنا دىلىن قىمىتىنى، بىلمدېرسە شاهنامە نى باش كىتاب فارسجانى بىر و سون دىبل ائتمزدى. تور كچه اولشاق آدى آلماغى بئله

اؤزونو يوخويا وورانى اويادماق اولمورسا حاقىمىزى بىلەركدن آلانىدا يالوارىر، خواهىشله دىزه گىتيرمك اولماز.

ياساقلان سىستىم، بىر چوخوموزدان چوخ ياخچى بىلىر هر مىللىتىن آنا دىلى، او مىللىتىن چىرىپىنان يورگى وارلىغىنى بىل دېرن سىمگەسى دىر.

بوخارىدا قئىد اولور توخونولان مسئله، بو سورويا باغلانير: سن حاقىنى اىستە بىرسن مى بوخسا "حاقىنى آلماق" مى اىستە بىرسن؟ ايرانىن "بىلمە يەرك" يالنىش ياپماغىنا اينانيرىقسا، چىخىش يولوموز دا اولاجاق دىر حاقىمىزى سادەجه "اىستىمك" و او حاقى آلماق اوچون جىددى بىر ايشە ال آتمايلاق، بىكلە مەك، سن ائوينده اوتورور حاقىنى اىستىرسن، او دا نئچه زامان سونرا سەهونى باشا دوشور سنىن حاقىنى سئوهر ك وئرىر. بونا

آنا دىلىنده ائىدىم حاقدا يازىب دانىشاندا، چاغىمىزى نظره آلاق، فرقلى دويغولار بىر آندا ياشانىر. بىر ياندا اينسانىن بلكى ان اساس، ايرىلماز، دانىلماز، آلينماز حاققى چىخىر گؤز اؤتونه و اؤبور ياندا، بو حاققى هئچه سايىر، كوچومسە بىر، سوچ بىلەن بىر دؤولت دورور. نئجه ايلگىنچ ايكى ليك وار دىر اورتادا! افغانستان كىمى ساواش اىچىنده ايللر بويو ياتان دؤولت بو حاققى قورويان حالدا، بىز اولموشوق ايران رتئىمىلە ال بە ياخا، "سىز الله ان آزى بو حاقدا دانىشماغى بئله

سوچ بىلمە يىن" دئىرىك! دورومون وخىملىگى يازىبى قارا كومئدى يە سوروكلەسەدە، گرچك بو قدر آجى قارادىر. ياشادىغىمىز توپراق لاردا، اونا

جان قورىان وطنىمىز گونئى آذربايجاندا، آنا دىلىنده ائىدىم آلماق حاقىن دان محروم قالير، حاقىمىزى اىستەسك توتساغىق.

ايران رتئىمى گئنلە قئىرى فارس مىللتلىرى و آئىنى جىزاراق، اؤزل ليكلە، توركللىرى بو آنا دوغما حاق دان اوزاق ساخلاماسى بىلەرك دىر، قطعىن بىلەرك دىر. بو مسالە يى چوخ راحت دئىر اوستون دن كئچمە مە ليگىك. گونئى آذربايجان آزادلىق ساواشى نىن ان اساس پايلالارىندان بىرى سى بو حاققى ايران رتئىمىن دن آلماق دىرسا، ايرانىن توتومونو دوغرو تحليل ائتمەدن بىلمەدن يولا چىخماق اولماز. "رتئىم يئنگىلىلىرى

دئمك دېر. بئله ليكله، آنادېلى ھاميميزى بېرلش دېرن اساس قونو اولور. فارس شووئيزمين اساس پاياسى دا ئئله بو حاققى قئيرى فارس ميللتلردن چالمق اوستونده قورولموش دور. دئمەلى، بيزى بېرلش دېرن قونو اساسيندا چاليشيريقسا فارس شووئيزمين اساس پاياسىنى دا ييخيريق. نه مولتو بيزه! دوشمان ذاتا بيزى بېرلشديرميش! بيزه دوشه ن، بو ساواشدا تفرروعاتى بوراخير اؤنجه وطنى دوشونور بېرليكله يولا چيخماغميز دير.

آنا دېلنده ائيديم حاققى ايريجا بيزه قئيرى فارس ميللتلرله ده ايش بېرليک آلانى يارادير. بوتون قئيرى فارس ميللتلرين آزادلىق حرکت لرینده چالیشان بوتون فعال لارين اورتاق دردى واردير، ايرائين ۷۰٪ نين چالينميش حاققى، آنا دېلى، مئهر آيين ۱، نه قدر اؤنمى اولدوغو داھا اورتايا چيخير. ايراندا ياشايان لارين ۷۰٪ بو گون آنا دېل لرینى ائوده بوراخير، فارسجا پالتار گئير، فارسجا دوشونمەيه باشلاير. مئهرين بېرينده تورک، عرب، بلوچ و... فرقى يوخ دور و او اوچون ده مئهرين بېرى، بېرليكله حاققيميزى ألماغا باشلاماق گونوده اولاييلر. ايران رئژيمينى مئهرين بېرينده قئيرى فارس ميللتلره قازدېغى قويويما سالماق اولور، بېرليكله اولوروقسا، ھاميميز اولوروقسا، ايش بېرليک اولورسا. تسووور ائدين مئهرين بېرى گليب دېر و قئيرى فارس بؤلگه لرده اوخول لارين چوخو، يارى سى، اصلن توتاليم يوزدن بېرى اعتراض اولاراق بوش دور. او گونون دالغاسى تڪجه ايران دئييل، اورتادوغونو سيلکە له يەجک دير.

سون اولارق، وورغولاماغى گرکن لار واردير اما ھامى سىنى بوش وئيرير بېرينە يئنى دن دؤنک بېرليک! بېر اولماساق يومروق اولمايق، بېرليکدن گوج دوغار، بېرليک گؤزل دير و... سلوقان لاردان واز کئچک، گرچه يى دئيه ک! بېر اولمازساق، ميللى حرکت ھئچ يئره وارمياچاق دير و سونوج اعتيباريله ھاميميز گئچ تئز محو اولار سيلينه جه يېک. وطنده گئده جک، ميللتده ابدى ياناچاق دير. اؤز شخسى چيخار لاريميزى بئله دوشونور و کسه

ھانسى پالتارى گئين دېرسە لرده، ادى "ايصلاحتچى ليق"، ايران حؤکومتى نين صميميتينه اينانماق دير. ۱۰۰ يىل دن بىر ھر ايكى دؤولت طرفين دن (پهلوى-ايسلام) ايراندا قئيرى فارس ميللتلر آنا دېلنده ائيتيم حاققين دان "پلان لى شكيلده" پاى سيز قاليب لار، بو گرچه يە اينانمايان يالئيز اؤزونو يوخويا وورور، ياخود چيخارى بو سيستمين بو شكيلده يورودولمە سينده اولان بېرى سى دير. فارس شووئيزميه قارشى قارشىيا چيخاندا، "حاققينى ايستمک" يئترلى دئييل دير، بيز "حاققيميزى ألماق" ايسته ييرىک، بو حالدا، سنين قارشيندا اولان سيستم نه ائدير سە ائسين، ھانسى يالان وئيرير سە وئرسين، سن آلدانمازسان. سن اونون يالانچى اولدوغونو بيلير، حاق لارينى ألماق اوچون سونونا قدر گئده جکسن. بودور حاقى ألماق، بودور ايراندا حاقى ايستمگين گرچک يولو. بونو اونوتماق گرکير، چالينميش حاقى کيمسە يە گئرى وئرمز، ساواشير آلماييسان.

گونى اذربايجان ميللى حرکاتى ميللتميزين چالينميش حاق لارينى ايران رئژيمين دن طلب ائتمير، ايسته مير، تمنا ائتمير، "آلماق ايسته يير". "ايستمک"، قالدى ۲۶ آذر ۱۳۲۵ گونونده. حاققينى "وئرميرلسە"، ساواشير دېره نير توتساق لانير. گوجونو اورتايا قويور قارشى طرفى مجبور ائدير "الاجاقسان". يوخسا اومود بسله يير بيرگون گلير ايران رئژيمينده يير ايگيت چيخير سيستمى ديشمە يە قرار لانير قئيرى فارس ميللتلرين حاق لارينى سئوهرک وئره جه يىنى بکلە بېرىکسە، امين اولاق او بالانى ھئچ بېر آنا دوغومياچاق دير گونوموز گون دن گونە قارالاجاق دير.

اؤز موقددراتيميزى بليرلمە حاققينى الده ائتمک، ايستيقلاچى ليق، فئدئرالچى ليق ياخود باشقا آدلا چالیشان بوتون ميللى فعال لارين ھر قونودا فرق لى باخيش لارى اولور سادان آرى يير سؤژده بيرگە يېک بېرىک، ميللتميز اؤز گورجه ياشاسين. و بيليرکده ديليميزين ياشاماغى ميللتميزين وار اولماسى

دە بونون يولو بېرلىكەن كىچىر! آنا دىلى ھاققى، اۆز گۈرلۈك، رىفاه، ياشام ھاققىنى بىلە الماق ايستە
يېرىكسە تەك يولوموز بېرلىكەن چالېشماق دىر. يوبانمادان، گىج اولمادان بونو باشارمالىيىق يوخسانە بىز
قالارىق نە مشد عبادىن بېر عاباسى!

گۈج بېرلىكەن دىر

اۆز دىلىندە مدرسه
اولمالىدىر ھەركسە

◀ ديل ميللى كيمليگين تمل داشى و چردگى دير

بایک بخت آور

بو ديللرين گرامر ايتيىمى عرب سؤزلوكلرين قوللانمادان اولومسوز حالالير.

آنچاق يوخاريدا سؤيلنن لره راغمن، مودئرن دونيادا سياسى ايتتيداردا اولان ميلتير و دئولت دىلى اولان ديللر داها چوخ ياشام شانسلى اولور. اوزولهرک تورک ميللتى كئچميشده حتى سياسى ايتتيداردا اولدوغو دؤنملرده بئله اؤز ديلينى (تورکجه نى) گليشديرمک، او ديلده ياراديجيلىق و حوکوم سوردوگو جغرافىادا يايقين ديله چئويرمکده يئترينجه چاباگؤسترهميشدير.

عرب ايمپروطورلوقلاريندان سونرا ۱۰۰۰ ايله ياخين ايران و اورتا-دوغونون بير چوخ بؤلگه لرينه حوکوم سورن چئشيتلى تورک بويلارى جيىدى بير ايز يا اثر بوراخماميشلار.

عكسینه ايران-دا فارس-لار اؤزليکله مودئرن دئولت-ميللت آنلايىشى اورتابا چيخاندان برى، اونو چوخ گؤزل منيمسه ييب و بو قونودا بويوک چابا گؤسترميشلر. فارس ايدينلارى و سياستچيلرى ديلين نه قدر بير اولوسون وار اولوشوندا رول اونلاديقىنى آنلايلاق قاجارلار حؤکومتينين سون چاغلارى و اؤزليکله چؤكوشوندن سونرا، يهلوى دؤنمينده فارس ديلينين هؤمون لوقونو ايران جغرافياسيندا تثبيت ائتمک سياستينى پلانلاشديرميشلار. ايراندا باشقا ائتتىكلرين ديل و آردينجا كيمليگينى فارس دىلى و كيمليگينده آسيميله ائتمک بو سياستلرين چردگينى تشكيل ائتميشدير.

اليقبا يا خطين يارانيشى اينسان اولغونون حياتيندا چوخ اؤنملى رول اويناميشدير. اينسان اليقبا آراجيلىقى ايله اؤز تجربوه و ييلگيلرينى كاغيذ اوزرنه يازيب اونو گله چك نسيلى لره دئور ائده رك علمينى ابدليشديرمه يه قادير اولموشدور. بو بيليم لر اسكى چاغلاردان برى چئشيتلى ديللرده يارانيب چاغيميزا دك دوام ائتمكده دير. طبعى اينسانلار يا توپولوملار كى فلسفه، ماتماتيك، طب، اينجه صنعت كيمى بيليملرده ياراديجيلىقا چابا گؤستميشلر ديللرينين داها اوزون ايللر ياشاماسينى دا قاراتتى ائتميشلردير.

اسكيلرده يونان دىلى ۱۰۰ ايللره بيليم و فلسفه دىلى اولموشدور. عئينن عرب دىلى، فرانس، روس و چاغيميزدا اينگيليز دىلى دونانين ان هؤمون و چوخ قوللانيلان ديللريندن اولموشدورلار. دئمه لى ديل نه قدر تمل بيليملرده قايناق و ياراديجيلىق باخيميندان زنگينلشيرسه، بير او قدر گوجلوه و هؤمون اولور. بويله ديللر سياسى ايتتيدارى الدن وئرديكئن سونرا دا، يئنه ياشاملارنى سوردوره بيليرلر.

اؤرنك اولاراق عربلر ۵۰۰ سنه اورتا دوغو و اورتا آسييا حوکوم سوردوكدن سونرا، باخمايلاق كى ائميٲريالارى چوكدو، آنچاق ديللرى چاغيميزا دك همن اؤلكه لرده يا ۱۰۰٪ قوللانيلير ياخود ايران، توركيه، آذربايجان، افغانىستان كيمى اؤلكه لرده يازيلىب اوخونان فارس، تورک و ساير ديللرين يوكسك فاييزنى تشكيل ائدير. بو

آسیمیلاسیون سیاستین ایران ایسلام اینقیلابینین ایلک چاغلاریندا (ایلک ۱۰ ایللیکینده) هیزی آزالسادا، سونرالار یئیندن پهلوی دونمی کیمی دوام ائتمکده دیر. اؤرنک اولاراق ایران ایسلام اینقیلابینین ایلک چاغلاریندا آنا یاسادا ۱۵ جی مادهده سینده، غئیری فارس ائتیکلرین اؤز دیلینده یازیب اوخوما حاقی تانیلمیشدیر. آنجاق چاغیمیزداک بو حاق آرا سیرا یئرل قزئت و شعر و ادبیات کیتابلاری بوراخیلیشی سویه سینده محدودلاشدیر یلمیشدیر. اؤزلیکله غئر فارس دیلرین ائیتی می حاقدا هئچ بیر آدی دم آتیلما می شدیر. عکسینه بو قونولاردا جیددی بیر ایستک یا پلان توپولمدا یا سیاسی آندادا اورتا یا قویولدوقو زامان فارس سیاستچیلری و آیدینلارینین ایرقچی و دئسپوتیست داورانیشلاری

کیمی تانیتمیم آماجی اورتا یا چیخماقدادیر. بونا وارماق اوچون ده ان اساس گورونور پان-ایرانیست لر فارس اولوسونون کیمیلیگی و هئژمونلوقونو ایران جغرافیاسیندا تثبیت اولونماسینا اولاشماقی غئیری فارس میلترین اوزللیکله تورک و عرب دیلرینین چؤکدورمه سینده گورورلر. طبعی بیر اولکه ده کی اونون ۷۰٪ اهالیسینی غیر فارس ائتیکلر اولوشدورور، بوندان باشقا یول اولایلمز. اگر ایراندا غئیری فارس دیلر فارس دیلی ایله برابر بیلیم و دئولت اورقانلاریندا قولانیلسا او زامان فارس دیلینین هئژمونلوقونا قارشى جیدی انگلر توره نیب و پان-ایرانیستلرین فارس دیهرک بیر میلّت، بیر دئولت و بیر اولکه سیاستی چؤکوشه اوغرایار.

سونوج اولاراق یوخاریدا سؤیله نه نلری نظر آلاق آسیمیلاسیونا اوغرایان هر بیر میلّین اؤز میللی کیملیک و وارلیغینی قوروماق اوچون نه لر ائتمه سی آیدین اولور. گوروله جک ایشلرین ان باشیندا آنا دیلینه میللی

اگر ایراندا غئیری فارس دیلر فارس دیلی ایله برابر بیلیم و دئولت اورقانلاریندا قولانیلسا او زامان فارس دیلینین هئژمونلوقونا قارشى جیدی انگلر توره نیب و پان-ایرانیستلرین فارس دیهرک بیر میلّت، بیر دئولت و بیر اولکه سیاستی چؤکوشه اوغرایار.

وارلیقی اولاراق سئوگی بسله مک، اونو سنوهرک اؤیرنمک و یاییلماسی و یاشاماسی اوچون اونو بیلیم و دئولت دیلی حالینه گتیرمگه چابا گؤسترمک دیر. عاینی زاماندا ایرقچی دوشونجه لره قارشى اؤزلیکله دیل، ادبیات، تاریخ، سوسیولوژی، سیاست کیمی ساحه لرده بیلیمسل چالیشمالار و بو بیلگیلری توپولملا پایلاشماق گره کیر. سیستماتیک ایرقچی حاکیمیتینه قارشى سیستم لی و دوزنلی سیاسی ایجتیماعی قوروملارلا موباریزه آپارماق گره کیر. مودئرن دونیادا اگر بیر میلّت اؤز سیاسی-ایجتیماعی موقدراتینی تعین ائده بیلیمیب و اؤز دیلینی دئولت دیلی حالینه گتیره مزسه او میلّت یوخ اولماقا محکوم دور.

ایله قارشىلاشمیدیر. آنجاق فارس ایریقچی آیدینلارینین غئیری فارس دیلرین اؤزلیکله عرب و تورک دیلرینین ائیتیمینه قارشى اولمالارینی ندنلرینه گؤز گزدیریمیزده داها دا دیلین اینسانین میللی کیملیگینین تمل داشی و چردگینی اولوشدوردوقونو آنلامیش اولوروق.

پان ایرانیست لرین اساس ندنلری: ایران دا ازلدن بری تورک یا عرب یاشاما ییب ایراندا تورک یا عرب دیلی قولانیلما ییب. ایراندا تورک و عرب دیلرلی عرب-لر و سلجوقلار و مونقوللارین هوجوموندان سونرا زور گوجلو ایله یاییلمیشدیر.

ایراندا تورک یوخ آذری-پهلوی آدلی آکسنت، یا لهجه فارس دیلینین بیر قولو اولاراق مووجود اولموشدور و آذربایجان بولگه لرینده دا قولانیلمیش.

بوتون بو ندنلره باخدیقیمیزدا ایراندا گنل اولاراق تورک و عرب ائتیکلرینین کوکوندن وار اولوشونو گورمزدن گلّمک و ایرانی بوتوو بیر فارس اولوسو

◀ گونئی آذربایجان و آنا دیلی (تور کجه)

اوغوز تورک

آذربایجان میلی حركتچینین تمل ساواش تاكنیگی اولمالیدیر. ایران حؤكومتینه، هر یؤنده و هر تورلو، دیره نیش گؤستریلمه لیدیر. بو دیره نیش و بو قارشى ساواش، ایران یانلیسى اولان هر كسه و اؤزلیكله گونئی آذربایجان ایران فئدرال سیستمی آدى آلتیندا، ویا ایران توركلوگو آدى آلتیندا، ایران آدى آلتیندا توتماغا چالیشانلارا آچیلمالیدیر. گونئی آذربایجان توركونون قورتولوشو و سعادتى، یالنیز اونون ایران ایشقالیندان آرینماسیندان، و اؤز باغیمسزلیغینا یتیشمسیندن، و بؤیوک آذربایجانین یارانیشیندان اولماقدیر. بو آرزویا و بو سعادتیه یتیشمك اوچون، دیلیمیز اولان بو گوجلو سیلاحین دیرینی آنلامالییق.

ایلر اؤنجه، ییز گونئی آذربایجاندا و باشقا تورک یاشایان بؤلگلرده، اوخوللارین بیرینجی گونونو اوخولا گتتمه مه گى اؤتمیشدیک، بو دوشونجه یاواش یاواش هر سیاسى قوروبون منیمسنمیش تاكنیگینه دؤنموش دورومدادیر. بو دوشونجه نى گترچكلشدیرمك اوچون بوتون سیاسى قوروبلار جیدى اولراق، ایشیبیرلیگینه اولمالیدیرلار. بو بیر گونو بیر یئدى گونه (هفتیه) اوزاتماق، و بو ائیلمی ایشقالدان قورتولماغا گوجلو بیر آراج کیمین قوللانماق اولار. اوخوللاردا و رسمی یئرلرده تورکجه دانیشماغا و یازیشماغا ایصرارلى اولماق و بونون اوستونده دیره نمك و بو ائتگیلینگی ائتملشدیرمك گرکلی و یارارلیدیر.

گونئی آذربایجان توركونون بوتون کیشیسل و توپلومسال حاقلارینین آراسیندا ان اؤنملیریندن اولان، اؤز دیلینی دانیشیب، یازیب، اؤیره دیب، اؤیرنیب، و رسمی اولراق اؤز رسمی و میلی ایدارلرینده ایشلتمك حاققى، اونا اسیرگنمیشدیر. بو اینسانا و توپلوما قارشى یاساقلارا ان آز الشدیری و اعتیراض، ان آغیر سوچلاملار و سونوجدا ان آغیر ایتگیلر و قلملى اولماقلا جاوابلانمیشدیر. كنچمیش ۸۰ ایلده، ایران حؤكومتلىرى، گونئی آذربایجانى هر یؤندن، نیظامى، سیاسى، گنجیمسل، توپراقسال، و اؤزلیكله دیل و كولتور یؤنوندن سالدیرییا اوغراتمیشلار. ایران حؤكومتلىرى، هر دوندا و هر رنكده اولور اولسون، پهلولریندن توتدو تا ایسلامى فاشیستلرینه و حتتا یاشیلچی و یا فئدرالچیلاراجان، هامیسی، گونئی آذربایجانا و گلجك بؤیوک آذربایجانا آندایچمیش دوشماندیرلار.

ایندى، ایران دوشونجه سى، آذربایجان دوشونجه سى ایله رسمن قارشى قارشیبایدیر. نجه كى تورک دوشونجه سى فارس دوشونجه سى ایله قارشى قارشیبایدیر. گونئی آذربایجان، اؤز تورکجه سینه ساریلراق بو قوتسال بؤیوک آذربایجان دوشونجه سینى گترچكلشدیره بیلر. اؤزونه، گئچمیشینه، و گلجه یینه ساییسى اولان گونئی آذربایجان توركونون ان كسگین سیلاحلاریندان بیرى ده اونون اؤز به اؤز تورکجه سیدیر. بو گوجلو و دیرلى سیلاح قوللانیمالیدیر. تورکجه بیر سیلاح اولراق دوشونولمه لیدیر. بو دوشونجه هر گونئی

آنالار، فارسجا بيلمه ين ساوادميز اولار و گئريده قالار دوشونجه سينين بوش و دوشمان و دوشمانا اويانلارين اويونو اولدوغونو بيليب و اوز اوشاقلارينا اوز انا ديللريني اويرتمكله اولارلا و گلجك نسله خيانتده بولونماسينلار. بابالار، ائود تور كچ دانيشيلار قوراليني اويقولاماقلا، حاكم فارس ميللتيين ائولره اوزانان ايجرنج ائگمنليك اليني كسسيلنر، يئني دوغولان اوشاقلارين ادداريني تور كجه قويماقدا ايصرارلى اولماقلا، و حتتا هر كس اوز آدينى ويا ايش يئرئين آدينى تور كجه يه دئيشديرمك اوچون دئولتين ثبت احوال ايدارسينه گئتمكله بؤيوك بير سياسى دالقا و ائيلم گئركچكشديره بيلريك. ايشقالچى ميللتي ديليني ايشلتمكدن چكىنمك ان بؤيوك ميللى و مدنى باش ايمه مكدير. ايشقالچى ميللتي ديلينده راديو، تلويزيون، و قازنتلرى بايكوت ائتمك و ايلگنلنمك، گونى آذربايجان توركونون باش بئنينى نؤكرانديجي، كؤللشديريجى و بير سؤزده فارسلاشديريجيلقدان قورتولماغا يۇنلى گؤتوره ر. ميللى حركتميزين چاليشانلارى و باغلى اولدوقلارى قوروبلار، هر كس و هامى، تور كجه يه ايراندان قورتولماق اوچون بير سيلاح اولارقا باخمايديلار، و بو كسرلى، ديرلى، و يارارلى سيلاحين قوللاينش يوللاريني اينجه له مه لى و بيلمه ليديرلر.

كيشينين (اينسانين) ان ايلكل و ان دوغال حاقلريندن اولان انا ديليندن بو قدر اوز توپراقلاريميزدا محروم قالماق هئچ كيشيه و اؤزليكله هئچ تور كه ياراشماز. بو قدر آشاغاليق دوروم كيمسه يه ياراشماز البته. اما، كنجميش ۸۰ ايلده فارس ميللتيين اوستونلوگونو ساوونان ايرانچيلار، قوندارما ايران ياراتماقلا و قوندارما ايرانلى ميللتي ياراتماقلا، ياواش ياواش توركو و اؤزليكله گونى آذربايجان توركونو توركسوزلشديريلمه گه و فارسلاشديريلمه گه سوركلميشلردير. ايندى، قوندارما ايراندا، ۳۵۰،۰۰۰،۰۰۰ توركون اوز انا ديليندن بؤيله محروم توتولماسى و بو قدر تحقير اولونوب آشاغيلانماسى، هر كسه بير نورمال دوروم و قبول اولونموش سورهر

و گلجک قوشاغا ان بؤیوک بورجو تورکجه نی
قوللانیب گلیشیدیرمکدیر. تورکجه دوشونوب،
تورکجه اوخویوب، تورکجه یازماق بیزیم
حرکتیمیزین تمللریندیر.

بو گون، اوخولارین اچیلیش عرفه سینده، گونئی
آذربایجاندا تورک میللتینین آنا دیلینین حاکیم
فارس میللتینین الی ایله یوخ ائدیلمه سینه ایلگی
چکمک اوچون بیر یئر ییغیشمالییق و مظلوم و
محکوم میللتیمیزین سسینی هرکسه یئتیرمه
لیگیک، بیز، بو مظلومیتین هارایینی دونیا
چاتدیرمالییق. بیز، تورکجه میزی ییلنمه لیگیک.
یوخسا، ایران-فارس شیطانلیق دوزنی، قوشاق
قوشاق میزی تورکسوزلشدیریر، و بیزی اؤزوموزه
اؤزگه ائدیر. بیز اویلاق اولمالییق، کی، دوشمان
اوباقدیر. کئچمیش ۸۰

ایلده فارس-ایران دوشمانی بیزیم ان اوزاق
کندلریمیزجن سیزمیش و بیزی تالان ائتدیگجه
فارسجایی آغزیمیزا سوخموشدور و بیزی
ایرانلیلشدیرمیشدیر. بو فلاکتین قارشیسیندا بیز
دورمالییق. کیمسه گلیب ییزه بیزیم دیلیمیزی
یوخلوقدان قورتارمایاقدیر. بو فارس-ایران دئوینین
شوشه سی بیزیم الیمیزله تبریز خییاوانلاریندا یئر
وورولا جاقدیر. بیز گونئی آذربایجان تورکلری،
دیلیمیزی فارس پوزقونلوغوندان قورتاراجیمیزا آند
ایچیرک. آند ایچیریک، گونئی آذربایجان باغیمسیز
اولاناجان، و تورکجه بوتون آذربایجانین تاریخی
توپراقلاریندا رسمی دیل اولاناجان، بو قوتسال
ساواشیمیزدان ییلیب یورولما یا جاقیق. آند ایچیریک،
فارس-ایران دوزنینی دیزه چؤکرده جه بیک و
بؤیوک آذربایجانی قوراجاقیق.

یاشاسین گونئی آذربایجان
یاشاسین تورک
یاشاسین تورکجه

◀ بوتون ديل توپلوملاری برابر حاققا مالیکدیرلر

یونس شاملی

دیل بوگون وارلیق، حقی بعضی میلترلر اولوم-دیریم قونوسو اولان بیر فاکتوره چئوریلیمشدیر. هر کس اوزوندن، دیل بیر فلسفه یه مالیکدیر دئی، دوشونه ییلر، لاکین دیل مورکب اینسانین وارلیغیندان و اونون کیملیگیندن آیریلماز بیر پارچادیر دئییه دوشونمک لازیمدیر.

میللی دئولترلر و دیل سیاستی

دئولت - میلترین قورولوشو و ائیدیم (تحصیل) سیستمین برپا اولماسی، او دئولترلر دیل ائیدیمی سیاستی اوچون سئچیم قارشیسیندا قويموشدور. بو دئولترلر برپا اولماسی ایله برابر، دئولته منسوب اولان میلترین دیلی، دئولت دیلی و سونرا حوقوقی آچیدان رسمی دیل اولاندیریلیمشدیر. دئولت دیلی پراکتیکادا، نچه دیلی اولکهلرده، تکجه اوستون بیر دیله چئوریلیمشدیر. اما بعضی اولکهلرده، دئولت - میلترلر، یالنیز بیر میلته یوخ بلکه اولکهده یاشیيان میلترلر سؤیکه رک، نچه میلته دئولت - میلترلر برپا اتمیشدیرلر. ایسویچره (سویس) و گتچمیش سوویئت بیرلیگی و گتچمیش یوگوسلاویا او جومله دئولت - میلترلردن ساییلایلر. اما چوخلو مولتی اتنیک اولکهلرده بیر میلته دئولت - میلترلر برپا اولموشدور و بو واسیطه ایله حاکیم میلترین دیلی قورونوب و گلیشمه سی ساغلانمیشدیر، اما همین شرایطله محکوم میلترین دیلری دئولترلرین دیل سیاستی چرچوسینده یا اونودولموشدور، یا اینکار

دیل و یا دیلر، تاریخین چوخ اوزاقلاریندان گلن، توپلومو ساغلایان، اینسانلار آراسی علاقه لری قوران، اونون تاریخین ایلک گونلریندن علاقه لری برپا ائدن، بیلیمی، حیسی و آنالیشی ایفاده ائدن واسیطه دیر. دیل اینسان حیاتین اسکی (قدیم) و ان دیرلی میراثیدیر. دیل اینسانین حیسینه ایشلیین و مفکوره اورتیمین و هر آلاندا تائیتیمین واسیطه سیدیر.

اینسانین ایلک توپلوملاریندان، ایلک توپلوملارین قورولوشوندان بری دیل ان اؤنملی رولو اوینویان بیر فنومن اولموشدور. دیل مدنیتین یارانماسیندا، بیلیمی الده ائتمه ده، ایلیتیشیم قورماقدا، گونلیگی ساغلاماقدا جیدی بیر رول اوینامیشدیر و اوزاق گتچمیشلری بو گونه گتیریب چیخارماسیندا ان اؤنملی کؤزو اولموشدور و گله جگین ایشیغین اینسانین بولوناساچمیشدیر.

دیل تاریخین و اینسانلیغین ان دیرلی دفینه سیدیر. دیلی اینسان تاریخین، ان اؤنملی مؤعجیزه سی آدلانیرماق هئج ده یالنیش اولماز. مودرن تاریخه یاخینلاشمادان، دیل، سیاسی گوجلرین، کولتور و مدنیتین فورمالاشماسیندا اساس فاکتورلاردان بیرری اولموشدور، و دیلرین زنگینلشمه سی یاواش - یاواش دیلین اؤزو بیر گوج فاکتورونا چئوریمیشدیر و ائله بیر گوجه دؤنموشدور کی، بوگون فیکیر، بیلیم و آنالیش ساحه سینده اینانılmaz رولا مالیک اولموشدور.

اولونوب و یا آغیر بیر آیری - سئچگیلییه معروض قالمیشدیر. بو سیاست، اینکیشاف ائتمه میش اۆلکه لره گلدیکده، دیل سیاستی حاکیم دئولتین طرفیندن محکوم میلترلین دیلر ضعیفلشدیر یلمیش، و محو اولمایا ساری آپار یلمیشدیر.

آوروپا دا دئموکراتیک و ریفاه دئولترینین قورولوشو، دئموکراتییانی گلیشدیردیگی عرفه ده، محکوم میلترلین میلی حوقوقلار و دیلیری رسمی استاتوس قازانمیشدیر. أما گلیشمه میش اۆلکه لرده، او جومله دن اورتادوغو بۆلگه سبند یئرلشن اۆلکه لرده محکوم میلترلین دیلیری، حاکیم دئولتین طرفیندن چوخ جیدی آیری - سئچگیلییه معروض قالمیشدیرلار. عئینی حالدا محکوم میلترلی حقارته معروض قوبماقلا، او میلترلین دیلرینیده آشاغلاماغا معروض قوبدولار. بو سیاست ایران دا، رضا شاه پهلوی و اوغلو واسیطه سی ایله ایران دئولتینین دیل سیاستینین آیریلماز بیر بۆلومونه چئور یلمیشدیر. همین سیاست یئنی دئولتی (یران) ایسلام جومهورییتی) برپا اولماسی ایله دوام ائتدیر یلمیشدیر.

بئین الخالق بیاننامه لر و دئولترین دیل سییاستی

بئین الخالق دئکلاراسییالار، اولوسلار آراسی اورقانلار، او جومله دن بیرلشمیش میلتر تشکیلاتی، و بئین الخالق اینسان حاقلاری دئکلاراسییاسی، بو دئکلاراسییایا باغلی کونوئنسییالار، دونیا آنا دیلی بیاننامه سی بوگون دئولترین ایچ سیاستلرینه ائنگی بیراخیر. او جومله دن هر ایل فئورالین ۲۱، "دونیا آنادیلی گونو" عادی ایله دونیانین هر بیر بو جاغیندا آنا دیلر آغیر لاییر و قوتلاییر.

بیرلشمیش میلتر آلاشماسیندا ۴ فرقلی ماده ده دیل حاقیندا آیری - سئچگیلیگین اورتادان قالدیرماسین وور قولا بیر. ۱۰ نجی مادنین ۳نجی بندینده، ۱۳نجو ماددین ب بندینده، ۵۵نجی ماده نین ج بندینده و ۷۶نجی ماددین ج بندینده "ایرق، جینسییت، دیل، یا د دین"ه دایاناراق آیری - سئچگی اولماماسین دئییه قید اولونور.

بیرله میش میلتر آلاشماسینین ۵۵جی ماده سینین ج بندینده دیل آیری - سئچگیلیگینه قارشى، یازیر کی: "ایرق، جینسییت، دیل یا دا دیندن آسیلی اولموباراق، هر که سین اینسان حاقلارینا و تمل اؤزگورلو کلرینه بوتون دونیا دا ائگین بیر بیچیمده سایقی گؤستر یلمه سینی قولایلاشدیر اچاقدیر".

بئین الخالق اینسان حوقوقلاری بیاننامه سینین ۱نجی ماده سینین ۲نجی بندینده یازیر کی: "هر بیر اینسان، ایرق، دریسینین رنگی، جینسییتی، دیلی، دینی، سیاسى و دیگر عقیده لری، میلی و سوسپال منصوبیتیندن... آسیلی اولموباراق، بیاننامه ده قئید اولان بوتون حوقوقلار و بوتون آزادلیقلار مالیک اولمالیدیر".

"اوشاق حوقوقلاری کونوئنسییاسینین" (نویامبر ۱۹۸۹) ۱۷نجی ماده سینین د بندینده یازیر کی: "کوتلوی اینفورماسییا واسیطه لیرینی آزلیق تشکیل ائدن هر هانسی قوروپا و یا یئرلی اهالییه منسوب اوشاغین دیل طلباتینا خوسوسى دقت یئتیرمه یه هوسلندیر یلمه سی".

"میلی و یا ائتیک، دینی و دیل آزلیقلارینا منسوب اینسانلارین حوقوقلاری حاقی بیاننامه سینین" (دئکابر ۱۹۹۲) ۴نجو ماده سینین ۳نجو بندینده بئله یازیر: "دئولتر، حیاتا کئچیر یلمه سی مومکون اولان یئرلر، آزلیقلار منسوب شخصلرین اؤز آنا دیلیرینی اؤیرنمه لری و اؤز آنا دیلرینده تعلیم گؤرمه لری اوچون لازیمی ایمكانلار مالیک اولمالاری نامینه مووافیق تدبیرلر گؤرورلر".

بیرلشمیش میلترلین ایرقی آیری - سئچگیلیگین لغو ائدیلمه سی اوزره کومیته سی ۲۰۱۰جو ایلین اوگوست آیینین ۲۷ده وئردیگی راپوردا آیدینجا ایراندا غیری فارس ائتیکلر و آزینلیقلارین تامام ساحه لرده آیری - سئچگیلیگیه معروض قالماسین گؤستیرر و ایران دئولتینه آزینلیقلارین آنا دیلینده تحصیل آلماسینا شرایط یارالتماسین تؤولوصیه ائدیر. (۱)

بئین الخالق بیاناندا و تامام ائورنسل دئکلاراسییالاردا آنا دیلینده تحصیل آلماق حاقی قئید اولونموشدور.

بو خصوصدا، یعنی آنا دیلی حاقیندا "اؤرنسل دیلی حاقلاری بیاننامه‌سی" قبول اولاندان سونرا، یونئسکو طرفیندن "۲۶ فئورال، دونیا آنا دیلی گونو" اونوانی ایله قئید اولونموشدور.

"بئین الخالق دیل حاقلاری بیاننامه‌سی" نه دئییر؟

بو بیاننامه اؤزلیکله آنا دیلی حاقیندا، و اوشاقلارین آنا دیلده تحصیل آلماق حاقینی دیقت مرکزینه گتیریر. بئین الخالق دیل حاقلاری بیاننامه‌سی ۲۰۰۵نجی اییلین هازیران آیینین ۶-۹نجو گونلرینده بارسلونا شهرینده قبول اولونموشدور.

بئین الخالق دیل حاقلاری بیاننامه‌سینین ۱۰نجو ماده سیده، دونیانین هر بیر بوجاغیندا اولان اولکله‌ره دیل حاقدا آیری-آیری سئچگیلییه (تبعیض) سون قویمانی بئله فورموله ائدیر: "بوتون دیل توپولوملاری ائشیت (برابر) حاقا مالیکدیرلر". بورادا "ائشیت حاق" سؤز قونوسودور، هانسی دیلین هارادا اولماسی سؤز قونوسو دئییل. هر بیر دیل توپلومو بئین الخالق دیل حاقلاری بیاننامه‌سینه گؤره برابر حوقوقا یاشامالیdırلار.

بو بیاننامه‌نین ۳نجو ماده‌سینین ۱ و ۲نجی بندلرینده، آیدینجا دیل حاقینین بیر فرد (شخص) و یا بیر توپلومون (جمعییتین) آچیسیندان نئجه اولماسین دیقته قئید ائدیر:

"۱. بو بیلدیگره آشاغیداکي حاقلاری، هر شرایطده تطبیق ائدیلمه‌جک دئوری و فراغی قبول اولمایان فردی حاقلار اولراق قابول ائدیر:

- رسمی اولراق بیر دیل توپلومون اوییه سی کیمی تانیما حاقی؛

- هر شخص اؤز دیلینی خصوصی و عمومی آنلاردا ایستیفاده ائتمک حاقی؛

- هر کس اؤز آدیندان ایستیفاده ائتمک حاقی؛

- هر شخصین اؤز دیل توپلوموندا باشقا اوییه‌لری ایله علاقییه گیرمه، اونلارلا علاقه قورماق حاقی؛

- هر شخص اؤز کولتورونون (مدنییتین) دوامینی ساغلاما، و کولتورونو گلشیدیرمه حاقی؛

۲. بیر اؤنجه کی پاراگرافدا دیل قورولارینین اولیرینه عطف ائدیلن حاقلارداکي اولراق، و ماده ۲.۲ ده بیلرله‌دن شرایطده دیقته آلاق بو بیانات دیل قورولارینین توپلومسال (جمعی) کیمی آشاغیداکي حاقلاری قاپساییمله جگینی قبول ائدیر:

- اؤز دیلری ایله کولتورلارینین اؤیرتیلمه‌سی حاقی؛

- کولتورل خیدمتلره گیریشیم حاقی؛

- اینفورماسییا واسیطه‌لرینده اؤز دیللیری ایله کولتورلارینین حقایقیتلی بیر بیچیمده یئر آلماسی حاقی؛

- اؤز دیللیری و سوسیو ائکونومیک علاقه لری اوچون حوکومت اورقانلاریندان قایینی گؤرمه حاقی.

بئین الخالق دیل حاقلاری بیاننامه‌سی دیل توپولوملارینی دیقت مرکزینه آلیر و اونلارین اؤز آنا وطنلرینده اؤز دیللرینین رسمی بیر دیل اولماسین، ۱۵نجی مادنین ۱جی بندید، قئید ائدیر: "بوتون دیل توپولوملاری اوززینده یاشادیقلاری توپراقلاردا (انا وطنلرینده) اؤز دیللرینی رسمی اولراق ایستیفاده ائتمه حاقینا مالیکدیرلر".

بئین الخالق دیل حاقلاری بیاننامینین بو بندی، اؤزلیکله نئجه دیللی ایراندا ایبقونلاشدیریلیرسا، تورک دیلی آذربایجاندا، کورد دیلی کوردستاندا، بلوچ دیلی بلوچستاندا، هابئله عرب دیلی عربیستاندا... رسمی دیل کیمی ایستیفاده اولونمالیدیرلر.

بو بیاناتین ۲۴ونجو ماده‌سی دیل جمعیتلرینین تامام سوییه‌لرده اؤز دیللرینین ایستیفاده اولماسینا قرار ورمه حاقین وورقولا ییر: «بوتون دیل توپولوملاری اؤز دیللرینین نه درجه ده آراچسال بیر دیل و چالیشما آلانسی قونوسو اولراق وار اولاجاغیلا یاشادیقلاری بؤلگه‌ده کی تحصیل هر سوییه سینده: مکتب اؤنجه سی، اورتا مکتب، کوللئج، تنخیککی و پئشه مکتبلر، اونیورسیت، یتئکین تحصیلنده نه درجه‌ده وار اولاجاغینی تعیین ائتمه حاقینا مالیکدیر».

دونیا دیل حاقلاری بیاننامه‌سی، آیدینجا، دیل و دیل توپولوملاری حاقدا آچیقلیق گتیریر و دونیانین

هر بير بوجاغيئدا دئولتلىرى بو بياننامه-نين اويقونلاشديرمايادوت ائدير.

ايران دئولتى، و اونو ديللر قارشيسيندا، داهيا دوغروسو غئيرى فارس ديللر قارشيسيندا سيياستى، بوگونكو بئين الخالق آلاندا موجود حقوقلارا اويقونلاشديرماق يوخ، بلكه اونون قارشيسيندا دورماقدير. آيرى - سئچگيلىك سوسيال، ائكونومى و كولتور (مدنييت) ساحه لر ينده قاباريچيق فورمادا گؤزه چارپير. بو سيياستين ان گوبود فورماسى ايران دئولتئين غئيرى فارس ديللرى حاقددا سيياستيدير. ايرائين آناياساسيندا غئيرى فارس ديللر چوخ ناملوم فورمادا يئر آليب و عملدهده دئولتين گونده ليگينه يئرلشمير.

ايرائين آناياسادا عكس اولان ديل حاقي

ايران دئولتئين آناياساسيندا (كونستيتوسيياسيندا) موجود ديل حاقلارى اوچون چوخ يئترسيز، آيرى - سئجگيه دايانان، غئيرى دمؤكراتيك بير متين وار، باخمياراق كى هم آناياسانين ۱۹ ونجو مادهدهسى برابرليكن و ائتيتليكن سؤز آچير؛

"ماددى ۱۹ : ايران داكى بوتون اينسانلار، هانكى كؤونه و ائتيتك قورويبا باغليغيئا باخمياراق هم حاقلارا ماليكدريلر و رنگ، ايرق، ديل، بير آيريجاليق ساغلاماز."

ايران آناياساسينين (اساسى قانون) ديل حاقيندا قئيداولان ۱۵ ينجى ماده، تاماميله ۱۹ نجوماددين قارشيسيندا دوران بير مادهدير. ايران آناياساسينين ۱۵ ينجى مادهدهسينده ايران كيمى نئجه ديللى اولكه نين ديللر حقوقون بئله تانيلاير؛

"ماددى ۱۵ : ايران يىن رسمى ديلى و يازيسى، اينسانلارئين اورتاق ديلى اولان فارسجادير. رسمى سندرل، يازيشمالار و كيتابلار بو ديلده و يازيدا يازيلماق مجبور ييتيندهدير.

بونونلا بير ليكه مطبوعاتدا، كولتوى اينفورماسيا واسيطه لر ينده و عئينى زاماندا مكتبلرده او ديله عاييد ادبييات درس لر ينده فارسجايا اك اولراق دينى و ائتيتك ديللر ين قوللانيمينا ايزين وئريلير."

بير طرفندن، آدين چكد يگيمز "دونيا ديل حاقلارئين بياننامه-سى" تين ۱۰ ونجو مادهسى، يانى "بوتون ديل تولوملارى ائتيت (برابر) حاقا ماليكدريلر" دئيه ييزيم آلانده يئر آليز.

بورادا آدين چكد يگيمز ايران آناياساسيندا بو ايكي ماددين (۱۵، ۱۹) قارشيلقلارين، بير طرفدن "اؤرنسل ديل حقوقلارى بياننامه-سى" تين ۱۰ ونجو مادهدهسى ايله قارشى قارشيا قوياندا، بير آيرى طرفدن، ايران آناياساسى چوخ پريشان، ايرى - سئچگيلىه يول وئرن، و ايران دئولتئين غئيرى فارس ديللرى قارشيسيندا سؤمورگه چى بير سيياستين اويقولاماسين گؤستيرير.

آدين چكد يگيم اوچ ماددين ايكيسى، يانى ايران آناياساسينين ۱۹ ونجو مادهدهسى، و اؤرنسل ديل حاقلارى بياننامه-سينين ۱۰ ونجو مادهدهسى، برابرليكن، ائتيتليكن و عدالتچيلىكن سؤز گئدير، اما باخاق گؤرك، ايران آناياساسينين ۱۵ نجى مادهدهسى يوخاريداسيرالاديغيمز ايكي ماده ايله هاردا و نجه قارشى دورور.

ايران آناياساسيندا ديل حاقي، سؤز قوتوسو اولورسا، ۱۵ ينجى ماده برابرلى، دمؤكراتيزمه و عدالتچيلىه آشاغيداسيرالاديغيم سببلره گؤره قارشيدير:

۱ - ايران آناياساسينين ۱۵ ينجى مادهدهسينده ديللرين برابر حقوقى نظره آينماييدير. چون كو، اورادا فارس ديلى، رسمى ديل، اورتاق ديل، مكتب ديلى، دئولتين سندرلرين ديلى كيمى وضعيفه لر داشييير، اما غئيرى فارس ديللرين اينكيشافى اوچون دئولتين يونونا هئچ بير وضعيفه قويولمور.

۲ - غئيرى فارس ديللرين قانوندا آدين چكهمك، و اونلارين هانسى ديل اولمالارين بللى ائتمهك، گئئله، او ديللرين اؤتمسيز اولماسين، و رسميه تانيماماسين گؤستيرير.

۳ - غئير فارس ديللرينين آدلارئين قئيد اولونماسى، او ديللرى حقوقى موقعدن بير غئيرى حقوقى آلانا داشييير و ديل صاحبلرينى اؤز ديللريندن مودافيعه ايمكائين آليز.

۴ - ايراندا اولان ديللرين آناياسادا آدى قئيد اولماسى، او ديللرى اولكهده غئيرى رسمى ديل

اولمالارین گؤستریر و ایران دئولتی آدینا یازیلان آنایاسانین باشقا دیلله قارشى ضیدییتین بیان ائدیر. ایران قانونلاریندا، او دئولتین ایسلامییتی داشیماغینا باخمییاراق، حتّی عرب دیلی بئله ایران آنایاساسیندا رسمییت تاپماییدیر. بو او دئمکدیر کی، ایرانین آنایاساسین، کیمسه یازمیشسادا، بو آنایاسا بیر کور فارس میلّتیچیلیگینه سؤیکنمه‌سی آچیق- آشکار گؤزه چاریر.

۵- دیل حاقی، انورنسل دئکلاراسییلاردا، و بئین الخالق حقوقدا، بیر دئموکراتیک حاق تانینیر. دیل حاقی، سیاسی بیر حاق یوخ، بلکه دئموکراتیک بیر حاقدیر. بوگون دیل حاقی دئموکراتیک دئولتله آنایاسالاریندا چۆزوم بولورسادا، ایراندکی آنایاسا دیل حاقینا گلدیکده، و داها دوغروسو غئیری فارس دیلله (تورک، کورد، بالوجه، عرب، تورکمن...) سۆز قونوسو اولورسا حاقسیزلیغا و عدالتسیزلییه اوغراییرلار.

۶- ایران آنایاساسینین ۱۵جی ماده‌سی، فارس دیلین بیر واسیطه و یا علاقه دیلی کیمی یوخ، بلکه او دیللردن اوستون و اولارین یئرینه اوتوران بیر دیل کیمی ایستیفاده اولماقدادیر. بو شیوه، پراکتیکادا غئیری فارس دیللری ایستیفاده آلتیندان ائوین بوجاقلارینا سوروتله‌ییر و او دیلله گون گنچدیکجه علیل بیر دیله چئوریلیر.

ایراندی دیل حاقینا آچیلیش وار می؟

ایران‌دا بوگون آنادیل‌ینده تحصیل آلماق حاقی سۆز قونوسو اولورسا ایکی آچیدان برید و تاسوفلو بیر دوروم وار؛

۱- دئولت سیاستی آچیسیدان

۲- کاموویو (عمومی افکار) آچیسیدان

۱- ایران دئولت‌ین سیاستی آنادیل‌ینده تحصیل آلماق حاقی سۆز قونوسو اولورسا بو اۆلکه اورتادوغونون ان گئری قالمیش دئولت‌لریندین بیرى ساییلیر. ایران‌ین قونشولوغوندا یئرلشن اۆلکه‌لرده او جومله‌دن، ایراق، افغانیستان، پاکيستان، ایران‌دان چوخ چوخ اؤنده گئدن اۆلکه‌لردیرلر. آدین چکدیگییم اۆلکه‌لرده آنادیل‌ینده تحصیل آلماق

حاقی اوبقولانیدیر، اما ایران‌دا هله ده غئیری فارس اوشاقلارین آنادیلی‌نده تحصیل آلماق حاقینین اوفوقو گؤزه چاریمیر.

ایران‌یعنی رسمیلری، او جومله‌دن گنچمیش تحصیل ناظیری حمید رضا حاج بابایینین، وئردیگی معلوماتا گؤره ایران‌ین مکتبلرینده تحصیل آلان اوشاقلارین ۷۰ فیایزی غئیری فارس اوشاق‌لاردان اولوشور. بو آچیدان، ایران‌ین مکتب و مدرس‌لرینده اوشاقلارین یوزدئ ۷۰ی آنادیل‌ینده تحصیل آلماق حاقینا مالیک دئییرلر. ایران دئولتینین سیاستلرینه باخاند حقی اوزاق گله‌جکده بئله اوشاق‌لارین آنادیل‌ینده تحصیل آلماق ایمکانینا اومید یوخدور. بو شرایطده غئیری فارس اوشاقلار آراسیندا اومودسوزلوق، چاره‌سیزلیک، گله‌جک‌سیزلیک آرتیر و بو تورلو حیسن لرین دوغورولماسینا شرایط یارانیر و اوشاقلار روحسال باخیمدان اولومسوز حیسن لره قاپانیرلار.

(۳)

۲- ایران‌ین کاموویو، چوخ تاسوفله، آنادیلی‌نده تحصیل آلماق حاقینا قارشیدیر. گنچ ۱۹۰یلده، غئیری فارس خاقلار، خصوصی ایله تورکلر چوخ جیدی آیری- سئچگیلیه معروض قالمیدیرلار. ایران‌ین مئدیاسی، رادیو، تیلوویزیاسی، درگیلر و گونده‌لیک قازئتلرده تورکلره (وه باشقا میلّتلر) قارشى اهانتلره هر گون شاهد اولماق اولور. بو گنّیشات، ایستر ایستهمز ایران کاموویونا، خصوصن فارس عمومى افکارینا نفاقئو ائتگی بوراخیر. بو ائتگیلر اوزون زاماندا ایران ایچینده بیر آیریمجیلیغا یول آچیر.

سون ایللرد، آنادیل‌ینده تحصیل آلماق طلبی تورک توپلوموندا مئیدان چيخدیغینا گؤریر اومید، بیر ایشیق، غئیری فارس خاقلارینین اورگینه ساجمیشدیر. بو خاقلار ایچینده مدنی ایستکلر، و میللی - دئموکراتیک طلبلر یایلماغا باشلامیشدیر، و بیر کوتلوی حرکت آیاق توتوموشدور. بو حرکات آذربایجان و تورکلر اوچون یئنی بیر آیدینلیق، یئنی بیر دوغوش کیمی اولموشدور. اوفوق گؤزه چاریمایا

باشلامیشدیر و سوسیال - مدنی چالشقانیق آذربایجان، دا دامارلارا یئنی قان فیشقیرمیشدیر. «گلجک
بیزیمدیر» دئییه بیر ایسلوقان توپلومدا دیولماغا باشلامیشدیر.
اومود، هر زامان دئییشیکلیکلرین ایلک موتورو اولموشدور!
۲۰۱۷.۰۹.۱۶

Qaynaqlar:

1-Committee on the Elimination of Racial Discrimination

http://www2.ohchr.org/english/bodies/cerd/docs/co/CERD-C-IRN-CO-18_19.doc

2- Dünya ana dili günün və Azərbaycan'da gedəb kampaniya

https://www.change.org/p/unesco-iran-unesco-iranian-national-comission-sign-this-petition-for-asking-iran-government-to-give-permission-to-celebration-of-international-mother-language-day-%D8%A7%D9%88%D9%84%D9%88%D8%B3%D9%84%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%B3%DB%8C-%D8%AF%D9%88%D9%86%DB%8C%D8%A7-%D8%A2%D9%86%D8%A7-%D8%AF%DB%8C%D9%84%DB%8C-%DA%AF%D9%88%D9%86%D9%88%D9%86%D9%88-%D9%82%D9%88%D8%AA%D9%84%D8%A7%D9%85%D8%A7%D9%82-%D9%85%D8%AC%D9%88%D8%B2%DB%8C%D9%86%DB%8C-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D8%AF%D8%A4%D9%84%D8%AA%DB%8C%D9%86%D8%AF%D9%86-%D8%A2%D9%84%D9%85%D8%A7%D9%82-%D8%A7%D9%88%DA%86%D9%88%D9%86-%D8%A8%D9%88-%D8%A7%DB%8C%D8%B3%D8%AA?utm_campaign=responsive_friend_inviter_chat&utm_medium=facebook&utm_source=share_petition&recruiter=222940116

3-İranın keçmiş Təhsil nazir Hamid Reza Haji babai deyirki, iranən tamam məktəblərində olan uşaqların 70% fars deyirlər.

<http://www.edunews.ir/index.php?view&sid=23573>

- İNSAN HAKLARI EVRENSSEL BİLDİRGESİ

<http://ihd.org.tr/index.php/san-haklarylgeleri-mainmenu-96/156-insan-haklari-evrensel-beyannames.html>

- Evrənsəl dil haqları beyannaməsi

<http://www.bued.boun.edu.tr/turik.asp?id=55>

-Birleşmiş millətlər anlaşması

<http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/35501-Birlesmis-Milletler-Antlasmasi.pdf>

-Uşaq hüquqları haqqında konvensiya

<http://www.migration.gov.az/images/pdf/d64f56fbb0dcb273c4c7e993e0ac4ee.pdf>

-MİLLİ VƏ YAXUD ETNİK, DİNİ VƏ DİL AZLIQLARINA MƏNSUB ŞƏXSLƏRİN HÜQUQLARI HAQQINDA BƏYANNAMƏ

<http://diaspora.gov.az/index.php?options=content&id=271>

-Avrupa insan hakları sözleşməsi

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf